

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA IŠVADA,
pateikta 2018 m. vasario 27 d.¹

Byla C-135/16

**Georgsmarienhütte GmbH,
Stahlwerk Bous GmbH,
Schmiedag GmbH,
Harz Guss Zorge GmbH
prieš
Bundesrepublik Deutschland**

(*Verwaltungsgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino administracinis teismas, Vokietija)
pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prejudicinis klausimas dėl galiojimo vertinimo – 2014 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas byloje dėl valstybės pagalbos SA.33995 (2013/C) (ex 2013/NN) – Vokietijos pagalba iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintai energijai – EEG papildomo mokesčio mažinimas daug energijos vartojančioms įmonėms – Prejudicinio klausimo priimtinumai – Sprendimo *TWD* taikymas – Valstybės pagalbos sąvoka – Pranašumas – Pagalbos atrankumas – Valstybinių išteklių perdavimas – Valdžios institucijų kontroliuojami finansiniai srautai tarp privačių veiklos vykdytojų“

1. Nuo 2012 m. sausio 1 d. galiojančiuose Vokietijos teisės aktuose nustatytas iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintos elektros energijos (toliau – EEG elektros energija) skatinimo mechanizmas. Konkrečiai juose nustatyta šios rūšies energijos gamintojams teikiamos paramos schema ir užtikrinta, kad taikant reguliuojamus tarifus ir rinkos priemokas šie gamintojai gautų didesnę kainą nei ta, už kurią elektra parduodama rinkoje.

2. Siekiant finansuoti šią paramos schemą, buvo patvirtintas papildomas mokestis (toliau – EEG papildomas mokestis), kurį praktiškai turi mokėti galutiniai vartotojai. EEG papildomas mokestis iš esmės taip pat buvo taikomas geležinkelio įmonėms ir daug elektros energijos vartojančioms įmonėms (toliau – energijai imlios įmonės)². Taigi Vokietijos teisės aktų leidėjas pasirinko sumažinti joms šios energijos kainą, kaip priemonę, kuri padėtų mažinti šių įmonių išlaidas, taigi – išlaikyti konkurencingumą.

3. 2014 m. lapkričio 25 d. Europos Komisija nusprendė, kad tokioms įmonėms taikomas EEG papildomo mokesčio sumažinimas yra valstybės pagalba, kuri su vidaus rinka būtų suderinama tik tuo atveju, jeigu atitiktų tam tikras sąlygas, nurodytas Sprendimo (ES) 2015/1585 dėl pagalbos schemos SA.33995 (2013/C) (ex 2013/NN) [kurią Vokietija įgyvendino siekdama paremti iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją ir daug energijos vartojančias įmones] 3 straipsnyje³.

1 Originalo kalba: ispanų.

2 Šį neologizmą, kilusį iš itališkos terminijos, vartoju bylos *IRCCS – Fondazione Santa Lucia* (C-189/15, EU:C:2016:287) išvadoje. Nors Italijos sistema, dėl kurios pateiktas tas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, pasižymėjo į šią sistemą panašiais ypatumais, toje byloje nebuvo keliamas klausimų, susijusių su priemonės laikymu valstybės pagalba.

3 OL L 250, 2015, p. 122.

4. Sprendime (ES) 2015/1585 nustatytų sąlygų neatitinkanti pagalba (kurią taikant sumažinamas EEG papildomas mokestis) būtų pripažinta nesuderinama su vidaus rinka. Kadangi kai kurios grupėi *Georgsmarienhütte GmbH* priklausančios įmonės tokių sąlygų neatitiko, Vokietijos institucijos, vykdydamos šį sprendimą, pareikalavo, kad jos nedelsdamos grąžintų atitinkamas sumas.

5. Kai kurios grąžinti pagalbos sumą įpareigotos įmonės Vokietijos institucijų sprendimą užginčijo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme, argumentuodamos tuo, kad Sprendimas 2015/1585 yra neteisėtas. Savo ruožtu Vokietijos vyriausybė Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl šio sprendimo panaikinimo (byla T-47/15); jį savo 2016 m. gegužės 10 d. sprendimu šis teismas atmetė⁴.

6. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į įmonių, kurios kreipėsi į jį siekdamos užginčyti Sprendimą 2015/1585, argumentą, teikia prejudicinį klausimą dėl šio sprendimo galiojimo vertinimo; šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą kelia ypatingų sunkumų ir dėl proceso, ir dėl esmės.

7. Dėl proceso aspektų pažymėtina, kad Teisingumo Teismas turės nuspręsti dėl Sprendimo *TWD Textilwerke Deggendorf*⁵ taikymo tokioje byloje kaip ši, kai įvairios įmonės nacionaliniams teismams apskundžia nacionalinius sprendimus dėl Komisijos neteisėta pripažintos pagalbos susigrąžinimo.

8. Teisingumo Teismas visų pirma turės paaiškinti: a) ar teikia pirmenybę tam, kad būtų pareikštas tiesioginis ieškinys dėl panaikinimo, ir pripažįsta nepriimtinais panašaus turinio prejudicinius klausimus; b) ar, priešingai, suteikia įmonėms diskreciją kreiptis į nacionalinius teismus ir reikalauti, kad šie pateiktų prejudicinį klausimą dėl Komisijos sprendimo, kuriuo pagalba pripažinta neteisėta, galiojimo vertinimo.

9. Dėl esmės pažymėtina, kad byla papildo gausias su valstybės pagalba energetikos sektoriuje susijusias bylas. EEG papildomo mokesčio sumažinimą tam tikroms energijai imlioms įmonėms galima priskirti ir prie priemonių, nagrinėtų Sprendime *PreussenElektra*⁶, ir tų, kurios nagrinėtos Sprendime *Association Vent De Colère! ir kt.*⁷. Teisingumo Teismas šioje byloje turės išspręsti ginčą dėl to, kokią – didesnę ar mažesnę – privačių veiklos vykdytojų sukauptų išteklių kontrolę turi vykdyti valstybė (tokia kontrolė yra valstybės pagalbos sąvokos elementas).

I. Teisinis pagrindas

A. Europos Sąjungos teisė: Sprendimas 2015/1585

10. Sprendimo 1 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės pagalba, kuria remiama elektros energijos gamyba iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir iš kasyklų dujų, kuri suteikta remiantis [I]statymu *Erneuerbare-Energien-Gesetz* 2012 (toliau – 2012 m. EEG įstatymas) ir kurią Vokietija [neteisėtai] įgyvendino pažeisdama Sutarties 108 straipsnio 3 dalį, įskaitant šios paramos finansavimo mechanizmą, bus suderinama su vidaus rinka, jeigu Vokietija įvykdys I priede išdėstytą įsipareigojimą.“

4 Sprendimas *Vokietija / Komisija*, T-47/15, EU:T:2016:281. Vokietijos vyriausybė pateikė apeliacinį skundą dėl šio sprendimo, kuris dar nagrinėjamas Teisingumo Teisme (byla *Vokietija / Komisija* (C-405/16 P)).

5 1994 m. kovo 9 d. sprendimas C-188/92 (toliau – Sprendimas *TWD*, EU:C:1994:90).

6 2001 m. kovo 13 d. Sprendimas *PreussenElektra* (C-379/98, EU:C:2001:160).

7 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Association Vent De Colère! ir kt.* (C-262/12, EU:C:2013:851).

11. Sprendimo 3 straipsnyje nurodyta:

„1. Valstybės pagalba, kurią sudaro papildomo mokesčio, iš kurio 2013 ir 2014 m. finansuota iš atsinaujinančiųjų išteklių pagaminta elektros energija [pagamintai elektros energijai teikta pagalba] (toliau – EEG papildomas mokestis), sumažinimas daug energijos vartojančioms įmonėms (specialioji taisyklė *Besondere Ausgleichsregelung, BesAR*), ir kurią Vokietija neteisėtai įgyvendino pažeisdama Sutarties 108 straipsnio 3 dalį, bus suderinama su vidaus rinka, jeigu atitiks vieną iš keturių šioje dalyje išdėstytų kategorijų.

Jeigu valstybės pagalba buvo suteikta įmonei, kuri priklauso kuriam nors iš 2014–2020 m. valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairių (toliau – 2014 m. gairės) 3 priede išvardytų sektorių, ši valstybės pagalba yra suderinama su vidaus rinka, jeigu įmonė padengė bent 15 % papildomų sąnaudų, kurias elektros energijos tiekėjai patiria dėl įpareigojimo pirkti atsinaujinančiąją energiją ir kurias vėliau perkelia savo vartotojams. Jeigu įmonė padengė mažiau negu 15 % šių papildomų sąnaudų, valstybės pagalba vis tiek yra suderinama, jeigu įmonė sumokėjo sumą, kuri atitinka bent 4 % įmonės bendrosios pridėtinės vertės, arba kai įmonės elektros energijos suvartojimo intensyvumas yra bent 20 %, – bent 0,5 % įmonės bendrosios pridėtinės vertės.

Jeigu valstybės pagalba buvo suteikta įmonei, kuri nepriklauso nė vienam iš 2014 m. gairių 3 priede išvardytų sektorių, bet jos elektros energijos suvartojimo intensyvumas 2012 m. sudarė bent 20 % ir ji tais metais priklausė sektoriui, kurio ES lygmens prekybos intensyvumas buvo bent 4 %, ši valstybės pagalba yra suderinama su vidaus rinka, jeigu įmonė padengė bent 15 % papildomų sąnaudų, kurių elektros energijos tiekėjai patiria dėl įpareigojimo pirkti atsinaujinančiąją energiją ir kurias vėliau perkelia savo vartotojams. Jeigu įmonė padengė mažiau negu 15 % šių papildomų sąnaudų, valstybės pagalba vis tiek yra suderinama, jeigu įmonė sumokėjo sumą, kuri atitinka bent 4 % įmonės bendrosios pridėtinės vertės, arba kai įmonės elektros energijos suvartojimo intensyvumas yra bent 20 %, – bent 0,5 % įmonės bendrosios pridėtinės vertės. Jeigu valstybės pagalba buvo suteikta įmonei, kuri gali gauti suderinamą valstybės pagalbą pagal antrą arba trečią pastraipą, bet tos įmonės sumokėtas EEG papildomas mokestis yra mažesnis už tose pastraipose nurodytą ribą, suderinamos yra šios pagalbos dalys:

- a) 2013 m. – pagalbos dalis, viršijanti 125 % papildomo mokesčio, kurį įmonė faktiškai sumokėjo 2013 m., ribą;
- b) 2014 m. – pagalbos dalis, viršijanti 150 % papildomo mokesčio, kurį įmonė faktiškai sumokėjo 2013 m., ribą.

Jeigu valstybės pagalba buvo suteikta įmonei, kuri negali gauti suderinamos valstybės pagalbos pagal antrą arba trečią pastraipą, ir [tačiau] ta įmonė padengė mažiau negu 20 % papildomų nesumažinto [EEG] papildomo mokesčio sąnaudų, suderinamos yra šios pagalbos dalys:

- a) 2013 m. – pagalbos dalis, viršijanti 125 % papildomo mokesčio, kurį įmonė faktiškai sumokėjo 2013 m., ribą;
- b) 2014 m. – pagalbos dalis, viršijanti 150 % papildomo mokesčio, kurį įmonė faktiškai sumokėjo 2013 m., ribą.

2. Visa pagalba, kuri neatitinka 1 dalies sąlygų, yra nesuderinama su vidaus rinka.“

12. 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Vokietija susigrąžina iš pagalbos gavėjų 3 straipsnio 2 dalyje nurodytą nesuderinamą valstybės pagalbą, laikydama III priede aprašyto metodo.“

13. 7 straipsnyje Vokietija įpareigojama nedelsiant ir veiksmingai susigrąžinti nesuderinamą pagalbą – tai įgyvendinti reikia per keturis mėnesius nuo pranešimo apie sprendimą dienos.

B. Nacionalinė teisė: Gesetz zur Neuregelung des Rechtsrahmens für die Förderung der Stromerzeugung aus Erneuerbaren Energien⁸

14. 40 straipsnyje nustatyta:

„*Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle* (Federalinė ekonomikos ir eksporto kontrolės įstaiga), gavusi prašymą, pagal 41 ir 42 straipsnius konkrečiam vartojimo taškui sumažina mokėtiną EEG papildomą mokestį, elektros tiekimo įmonių įtraukiamą į kainą galutiniams vartotojams, kurie yra daug elektros energijos vartojančios gamybos įmonės arba geležinkelio įmonės. Mokestis mažinamas siekiant sumažinti šių įmonių elektros energijos sąnaudas ir taip išlaikyti jų konkurencingumą tarptautiniu lygmeniu ir tarp sektorių, jei dėl to nekyla grėsmės šio įstatymo tikslams ir sumažinimas yra suderinamas su visų elektros energijos vartotojų interesais.“

15. Šio įstatymo 41 straipsnyje nurodyta: „(1) Gamybos įmonei mokestis mažinamas tik tuomet, kai ji įrodo, kad:

- 1) per pastaruosius pasibaigusius finansinius metus:
 - a) tam tikrame vartojimo taške savo reikmėms buvo suvartota ne mažiau kaip 1 GWh iš elektros tiekimo įmonės nupirktos elektros energijos;
 - b) jai tenkančių elektros energijos sąnaudų ir jos bendrosios pridėtinės vertės <...> santykis buvo ne mažesnis kaip 14 %;
 - c) EEG papildomas mokestis buvo proporcingai įtrauktas į kainą įmonei.
- 2) buvo atliktas sertifikuotas energijos auditas, t. y. surinkti ir įvertinti energijos vartojimo ir energijos vartojimo mažinimo potencialo duomenys (ši sąlyga netaikoma įmonėms, suvartojančioms mažiau kaip 10 GWh elektros energijos).

(2) Kad įvykdytos 1 dalies 1 punkto sąlygos, turi būti įrodoma elektros energijos tiekimo sutartimis, paskutinių pasibaigusių finansinių metų elektros energijos sąskaitomis ir auditoriaus, audito bendrovės, prisaikdinto tikrintojų arba tikrinimą atlikusių bendrovės pažyma, remiantis paskutinių pasibaigusių finansinių metų metinėmis finansinėmis ataskaitomis. <...> Kad įvykdytos 1 dalies 2 punkto sąlygos, įrodoma pateikus sertifikavimo įstaigos išduotą pažymą.

<...>

(3) Įmonėms, kurios pagal 1 dalies 1 punkto a papunktį nupirko:

- 1) ne mažiau kaip 1 GWh elektros energijos, atsižvelgiant į atitinkamame vartojimo taške mažinimo laikotarpiu suvartotą elektros energijos kiekį, EEG papildomas mokestis mažinamas taip:
 - a) suvartotam elektros energijos kiekiui, ne didesniai kaip 1 GWh, – mažinimas netaikomas;
 - b) suvartotam elektros energijos kiekiui, didesniai kaip 1 ir ne didesniai kaip 10 GWh, – pagal 37 straipsnio 2 dalį apskaičiuotinas EEG papildomas mokestis mažinamas iki 10 %;

⁸ 2011 m. liepos 28 d. Įstatymas, kuriuo nustatomas naujas iš atsinaujinančiosios energijos pagamintos elektros energijos skatinimo teisinės sistemos reguliavimas (BGBl. I, 2011 m., p. 1634; toliau – 2012 m. EEG įstatymas).

- c) suvartotam elektros energijos kiekiui, didesniai kaip 10 ir ne didesniai kaip 100 GWh, – pagal 37 straipsnio 2 dalį apskaičiuotinas EEG papildomas mokestis mažinamas iki 1 %;
 - d) suvartotam elektros energijos kiekiui, didesniai kaip 100 GWh, – mažinama iki 0,05 ct už kilovatvalandę; arba
- 2) ne mažiau kaip 100 GWh elektros energijos, o jų elektros energijos sąnaudų ir bendrosios pridėtinės vertės santykis buvo didesnis kaip 20 %, pagal 37 straipsnio 2 dalį apskaičiuotinas EEG papildomas mokestis mažinamas iki 0,05 ct už kilovatvalandę.

Kad laikomasi sąlygų, turi būti įrodoma laikantis 2 dalies nuostatų.

(4) Vartojimo taškas yra visų teritoriniu ir fiziniu aspektais susijusių elektrinių įmonės įrenginių, esančių atskiroje gamybos teritorijoje ir vienu ar keliais elektros energijos ėmimo punktais susietų su tinklo operatoriaus tinklu, visuma.“

16. 43 straipsnyje nustatyta: „(1) Prašymas pagal 40 straipsnio 1 dalį, siejamą su 41 arba 42 straipsniu, su visais reikalaujamais dokumentais turi būti pateiktas atitinkamai iki einamųjų metų birželio 30 d. (materialinis galutinis terminas). Sprendimas turi poveikį prašymą pateikusiam asmeniui, elektros tiekimo įmonei ir už reguliavimą atsakingam perdavimo tinklo operatoriui. Jis įsigalioja kitų metų sausio 1 d. ir galioja vienus metus. Pagal 41 straipsnio 1 dalies 1 punkto b papunktį ir 3 dalį apskaičiuojant elektros energijos sąnaudų ir bendrosios pridėtinės vertės santykį, į pirmesnio sprendimo poveikį neatsižvelgiama.

<...>

(3) Atitinkamame vartojimo taške už reguliavimą atsakingo perdavimo tinklo operatoriaus teisė į atitinkamų elektros tiekimo įmonių mokėtiną EEG papildomą mokestį apribojama remiantis *Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle* (Federalinė ekonomikos ir eksporto kontrolės įstaiga) sprendimu; perdavimo tinklo operatoriai turi atsižvelgti į šį apribojimą pagal 36 straipsnį.“

17. EEG papildomo mokesčio mokėjimo tvarka konkrečiai patikslinta 2009 m. liepos 17 d. *Verordnung zur Weiterentwicklung des bundesweiten Ausgleichsmechanismus* (Kompensavimo mechanizmo reglamentas)⁹, iš dalies pakeistame 2012 m. rugpjūčio 17 d. *Gesetz zur Änderung des Rechtsrahmens für Strom aus solarer Strahlungsenergie und zu weiteren Änderungen im Recht der erneuerbaren Energien* (Įstatymas, kuriuo iš dalies keičiamas teisinis pagrindas, taikomas saulės energijai, ir iš dalies keičiamas Įstatymas dėl atsinaujinančiosios energijos)¹⁰ ir 2010 m. vasario 22 d. *Verordnung zur Ausführung der Verordnung zur Weiterentwicklung des bundesweiten Ausgleichsmechanismus* (Kompensavimo mechanizmo reglamento taikymo reglamentas)¹¹, iš dalies pakeistame 2013 m. vasario 19 d. *Zweite Verordnung zur Änderung der Ausgleichsmechanismus-Ausführungsverordnung* (Antrasis reglamentas, kuriuo iš dalies keičiamas Kompensavimo mechanizmo taikymo reglamentas)¹².

⁹ *BGBI.* I, 2009, p. 2101.

¹⁰ *BGBI.* I, 2012, p. 1754.

¹¹ *BGBI.* I, 2010, p. 134.

¹² *BGBI.* I, 2013, p. 310.

II. Nacionalinė byla, ieškiniai Bendrajame Teisme ir prejudiciniai klausimai

18. 2013 m. gruodžio 18 d. Komisija Vokietijos Federacinei Respublikai pranešė apie savo sprendimą pradėti SESV 108 straipsnio 2 dalyje nustatytą procedūrą dėl iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintos elektros energijos rėmimo priemonės ir sumažinto EEG papildomo mokesčio taikymo daug energijos vartojančioms įmonėms¹³.

19. Devynios grupėi *Georgsmarienhütte* priklausančios įmonės Bendrajame Teisme pareiškė atitinkamus ieškinius dėl šio sprendimo (pradinio) panaikinimo¹⁴.

20. 2015 m. birželio 9 d. nutartimis Bendrasis Teismas:

- nutraukė penkių iš šių ieškinių¹⁵ nagrinėjimą, nes jie nebeturėjo dalyko, Sprendime 2015/1585 Komisijai nusprendus, kad Vokietijos suteikta pagalba atitinkamoms įmonėms pareiškėjoms yra suderinama su vidaus rinka,
- taip pat nutraukė kitų keturių ieškinių nagrinėjimą¹⁶, nes jie irgi neturėjo dalyko, kadangi, remiantis Sprendimu 2015/1585, įmonės pareiškėjos buvo gavusios iš dalies neteisėtą pagalbą, kurią turėjo grąžinti. Šiose keturiuose nutartyse jis pripažino nepriimtiniu įmonių ieškovių prašymą išplėsti jų ieškinius, siekiant užginčyti Sprendimo 2015/1585 teisėtumą. Bendrasis Teismas šioms įmonėms priminė, kad jos turi galimybę pareikšti ieškinį dėl Sprendimo 2015/1585 panaikinimo, kaip jos pačios buvo nurodžiusios, jeigu jų prašymai išplėsti ieškinį būtų atmesti¹⁷.

21. Šios keturios grupėi *Georgsmarienhütte* priklausančios įmonės, kurių paskirtis – plieno gamyba, lydymas ir apdirbimas, Teisingumo Teismui nepateikė apeliacinio skundo dėl 2015 m. birželio 9 d. Bendrojo Teismo nutarčių. Jos taip pat Teisingumo Teisme nepareiškė ieškinio dėl Sprendimo 2015/1585 panaikinimo, kitaip, nei kitos įmonės, kurių padėtis buvo tokia pati¹⁸, ir pati Vokietijos vyriausybė¹⁹.

22. Keturių grupės *Georgsmarienhütte* įmonių procesinė strategija buvo tokia: kreiptis į Vokietijos teismus siekiant užginčyti (nacionalinius) administracinius aktus, pagal kuriuos taikant Sprendimą 2015/1585 jos privalėjo grąžinti neteisėta pripažintos pagalbos sumą.

13 Valstybės pagalba – Vokietija – Valstybės pagalba SA.33995 (2013/C) (ex 2013/NN – Parama iš atsinaujinančių energijos išteklių pagamintai elektros energijai ir Atsinaujinančiosios energijos įstatymu (EEG) sumažintas papildomas mokestis daug energijos naudojančioms įmonėms – Kvietimas teikti pastabas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio 2 dalį (OL C 37, 2014, p. 73).

14 2015 m. birželio 9 d. nutartys *Stahlwerk Bous / Komisija* (T-172/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:402); *WeserWind / Komisija* (T-173/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:416); *Dieckerhoff Guss / Komisija* (T-174/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:415); *Walter Hundhausen / Komisija* (T-175/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:423); *Georgsmarienhütte / Komisija* (T-176/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:414); *Harz Guss Zorge / Komisija* (T-177/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:395); *Friedrich Wilhelms-Hütte Eisenguss / Komisija* (T-178/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:409); *Schmiedewerke Gröditz / Komisija* (T-179/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:401) ir *Schmiedag / Komisija* (T-183/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:396).

15 2015 m. birželio 9 d. nutartys *WeserWind / Komisija* (T-173/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:416); *Dieckerhoff Guss / Komisija* (T-174/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:415); *Walter Hundhausen / Komisija* (T-175/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:423); *Friedrich Wilhelms-Hütte Eisenguss / Komisija* (T-178/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:409) ir *Schmiedewerke Gröditz / Komisija* (T-179/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:401).

16 2015 m. birželio 9 d. nutartys *Stahlwerk Bous / Komisija* (T-172/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:402); *Georgsmarienhütte / Komisija* (T-176/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:414); *Harz Guss Zorge / Komisija* (T-177/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:395) ir *Schmiedag / Komisija* (T-183/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:396).

17 2015 m. birželio 9 d. Nutarties *Georgsmarienhütte / Komisija* (T-176/14, EU:T:2015:414) 24 punktas. Toks pats punktas yra ir kitose trijose nutartyse.

18 Bylos T-103/15, T-108/15, T-109/15, T-294/15, T-319/15, T-605/15, T-737/15, T-738/15 ir T-743/15.

19 Byla *Vokietija / Komisija* (T-47/15).

23. 2012 ir 2013 m. šioms keturioms įmonėms skirtuose administraciniuose sprendimuose buvo nuspręsta sumažinti jų mokėtiną EEG papildomą mokestį, nes jos yra daug energijos vartojančios įmonės. Šie sprendimai buvo iš dalies panaikinti atgaline data kitais 2014 m. lapkričio 25 d. sprendimais (tai yra ta pati diena, kurią priimtas Sprendimas 2015/1585); kartu Vokietijos institucijos pareikalavo, kad įmonės grąžintų tą pagalbos dalį, kurią Komisija pripažino neteisėta²⁰.

24. Pagrindinės bylos pareiškėjos apskundė sprendimus dėl dalinio panaikinimo *Bundesamt für Wirtschaft und Ausfuhrkontrolle* (Federacinė ekonomikos ir eksporto kontrolės įstaiga, toliau – BAFA). Kadangi jos negavo aiškaus atsakymo į savo skundą, 2015 m. kovo 26 d. pateikė ieškinį *Verwaltungsgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino administracinis teismas, Vokietija) – teisminei institucijai, kuri kelia šį prejudicinį klausimą dėl galiojimo vertinimo:

„Ar 2014 m. lapkričio 25 d. [Europos] Komisijos sprendimas ([2014 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas] dėl pagalbos schemos SA.33995 (2013/C) (ex 2013/NN) (kurią Vokietija įgyvendino siekdama paremti iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją ir daug energijos vartojančias įmones), C(2014) 8786 *final*] prieštarauja Sutarčiai dėl Europos Sąjungos veikimo dėl to, kad Komisija EEG papildomo mokesčio mažinimą laiko pagalba pagal SESV 107 straipsnį?“

25. Rašytines pastabas pateikė grupės *Georgsmarienhütte* įmonės, Vokietijos vyriausybė ir Komisija, jos dalyvavo 2017 m. gruodžio 5 d. posėdyje. Byla buvo paskirta Teisingumo Teismo didžiajai kolegijai.

III. Dėl prejudicinio klausimo priimtumo

26. Komisija tvirtina, kad prejudicinis klausimas yra nepriimtinas dėl dviejų priežasčių:

- pirma, taikytina Sprendimo *TWD* doktrina, pagal kurią teisės subjekto galimybė nacionaliniame teisme užginčyti Sąjungos akto galiojimą reiškia, kad jis neturi teisės pagal SESV 263 straipsnį pareikšti tiesioginio ieškinio dėl šio akto,
- antra, taip pat taikytina Nutartis *Adiamix*²¹, pagal kurią prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas savo nutartyje turi paaiškinti abejones dėl Sąjungos normos galiojimo ir neapsiriboti vien argumentų, kuriais šiame teisme rėmėsi bylos šalys, pateikimu.

27. Vokietijos vyriausybė ir *Georgsmarienhütte* nesutinka su šiais Komisijos argumentams ir mano priešingai – kad prejudicinis klausimas yra priimtinas.

A. Sprendime *TWD* nustatytos išimties taikymas

28. Taikant Sprendime *TWD* nustatytą išimtį ribojamos bylos šalių galimybės reikalauti, kad nacionaliniai teismai teiktų prašymą priimti prejudicinį sprendimą, siekiant pareikšti abejonių dėl Sąjungos aktų galiojimo. Manau, kad prieš nagrinėjant, ar ši byla patenka į tokios išimties taikymo sritį, būtina išsamiai išanalizuoti pagrindines jos ypatybes.

20 Nors Vokietijos vyriausybė buvo užginčijusi Sprendimą 2015/1585 Bendrajame Teisme, BAFA manė, kad privalo jį vykdyti, nes pagal SESV 288 straipsnį jis yra privalomas, ir kad Sąjungos teisei prieštaraujanti pagalba, suteikta pagal administracinį aktą, turi būti panaikinta, nesant gavėjo teisėto lūkesčio pagal (Vokietijos) Administracinio proceso įstatymo 48 straipsnio 2 dalį.

21 2013 m. balandžio 18 d. Nutarties *Adiamix* (C-368/12, nepaskelbta Rink., EU:C:2013:257) 21 ir 22 punktai.

1. Pirminės pastabos

29. Valstybės narės teismuose pareikštame ieškinyje bet kuris asmuo gali prašyti jų kreiptis į Teisingumo Teismą, kad šis priimtų prejudicinį sprendimą dėl „Sąjungos institucijų, įstaigų ir organų priimtų aktų galiojimo“, jeigu remiantis šiais aktais priimti nacionalinių institucijų sprendimai, dėl kurių pareikštas toks ieškinys.

30. Pradėti procesą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo gali tik nacionalinis teismas²², kuriam leidžiama pripažinti Sąjungos akto galiojimą, tačiau ne negaliojimą²³.

31. Sprendime *TWD* Teisingumo Teismas patvirtino, kad „<...> teisinio saugumo reikalavimai neleidžia pagalbos, dėl kurios Komisija priėmė sprendimą, remdamasi Sutarties 93 straipsniu, gavėjui, kuris galėjo ginčyti šį sprendimą ir praleido privalomą terminą, šiuo klausimu nustatytą Sutarties 173 straipsnio trečioje pastraipoje, ginčyti tokio sprendimo teisėtumo nacionaliniuose teismuose, pareiškiant ieškinį dėl šio sprendimo įgyvendinimo priemonių, kurių ėmėsi nacionalinės valdžios institucijos“²⁴.

32. Nuo 1994 m. Teisingumo Teismas nuolat patvirtindavo, kad Sprendimas *TWD* yra taikomas. Pastarąjį kartą tai patvirtinta ir taikymo ribos nustatytos didžiosios kolegijos priimtame Sprendime *A ir kt.*²⁵, kuriame iš esmės pakartota ankstesniuose sprendimuose įtvirtinta Teisingumo Teismo doktrina.

33. Taigi Sprendime *TWD* apribota galimybė užginčyti teisinių padarinių keliančių Sąjungos aktų teisėtumą, siekiant užtikrinti teisinį saugumą²⁶. Toks pat apribojimas taikomas valstybėms narėms²⁷. Taip ne panaikinama galimybė užginčyti Sąjungos aktus, o užtikrinama, kad ši teisė būtų vykdoma laikantis jos įgyvendinimo tvarkos: subjektas, kuris neabejotinai turi teisę apskusti šiuos aktus, turi užginčyti juos per numatytą terminą (iš esmės per du mėnesius) įstaigai, kompetentingai pripažinti jų negaliojimą (Bendrajam Teismui)²⁸.

22 SESV 267 straipsnis. Šiuo klausimu žr. 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756) 39 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją.

23 1987 m. spalio 22 d. Sprendimo *Foto-Frost* (314/85, EU:C:1987:452) 14 ir 15 punktai. Taip pat žr. 2006 m. sausio 10 d. Sprendimo *IATA ir ELFAA* (C-344/04, EU:C:2006:10) 27 ir 30 punktus ir 2013 m. spalio 3 d. Sprendimo *Inuit Tapiriit Kanatami ir kt. / Parlamentas ir Taryba* (C-583/11 P, EU:C:2013:625) 95 punktą.

24 Sprendimo *TWD* 17 punktas.

25 2017 m. kovo 14 d. Sprendimo *A ir kt.* (C-158/14, EU:C:2017:202) 70 punktas, kuriame nurodytas Sprendimo *TWD* 18 punktas ir 2001 m. vasario 15 d. Sprendimas *Nachi Europe* (C-239/99, EU:C:2001:101). Jo 70 punkte nustatyta: „<...> prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl Sąjungos akto galiojimo gali būti atmetas [pripažintas nepriimtiniu] tik tuomet, jeigu ieškinys dėl Sąjungos akto panaikinimo būtų akivaizdžiai priimtinas, tokį ieškinį galintis pareikšti fizinis arba juridinis asmuo jo nepareikšė per nustatytą terminą ir nacionaliniame teismo procese remiasi šio akto neteisėtumu siekdamas, kad nacionalinis teismas kreiptųsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl minėto akto galiojimo, ir taip išvengdamas šio akto galutinio pobūdžio, kurį jis šio asmens atžvilgiu įgyja pasibaigus ieškinio pareiškimo terminui“.

26 Sprendimo *TWD* 16 punkte nurodyta: „[I]eškinio senaties terminais siekiama užtikrinti teisinį saugumą ir užkirsti kelią galimybei neribotą laiką ginčyti teises pasekmes sukeliančius Bendrijos aktus“. Žr. 1997 m. sausio 30 d. Sprendimo *Wiljo* (C-178/95, EU:C:1997:46) 19 punktą ir 2001 m. vasario 15 d. Sprendimo *Nachi Europe* (C-239/99, EU:C:2001:101) 29 punktą.

27 2002 m. spalio 22 d. Sprendimo *National Farmers' Union* (C-241/01, EU:C:2002:604) 36 punktas.

28 Sprendimo *TWD* 18 punkte nurodyta: „<...> Pripažinus, kad suinteresuotasis asmuo tokiomis aplinkybėmis galėtų nacionaliniame teisme sprendimo vykdymo atžvilgiu remtis sprendimo neteisėtumu, tai reikštų, jog jam yra suteikiama galimybė nepaisyti fakto, jog sprendimas, pasibaigus terminui pareikšti ieškinį, jam tapo galutinis“. Tuo pačiu klausimu žr. vėlesnius sprendimus: 2001 m. vasario 15 d. Sprendimo *Nachi Europe* (C-239/99, EU:C:2001:101) 30 punktą; 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756) 41 punktą ir 2015 m. kovo 5 d. Sprendimo *Banco Privado Português ir Massa Insolvente do Banco Privado Português* (C-667/13, EU:C:2015:151) 28 ir 30 punktus.

34. Taigi Sprendimo *TWD* taikymo sritis apsiriboja atvejais, kai privataus asmens ieškinys dėl panaikinimo Bendrajame Teisme yra akivaizdžiai priimtinas. Iki šiol ši aplinkybė buvo susiklosčiusi nedaugeliu atvejų²⁹, neabejotinai dėl to, kad pagal SESV 263 straipsnį³⁰ ribojama privačių asmenų teisė³¹ pareikšti ieškinį dėl panaikinimo Bendrajame Teisme. Jeigu ieškovų teisė pareikšti ieškinį nėra aiški ir akivaizdi, Teisingumo Teismas atsisako taikyti Sprendime *TWD* nustatytą išimtį³².

35. Taip pat noriu pabrėžti, kad Sprendime *Banco Privado Português ir Massa Insolvente do Banco Privado Português*³³ Teisingumo Teismas atmetė argumentą, jog Sprendime *TWD* nustatytą išimtį galima laikyti atvirkštine išimtimi. Toje byloje Portugalijos valstybė Bendrajame Teisme nebuvo pareiškusi ieškinio dėl Sprendimo 2011/346/ES³⁴ panaikinimo (ieškinį buvo pareiškę (nesėkmingai)³⁵ du privatūs bankai), tačiau vėliau, nagrinėjant nacionalinėje byloje pateiktą prejudicinį klausimą, ji rėmėsi tuo, kad Sprendimas 2011/346/ES jai yra galutinis, taip pat Sprendime *TWD* nustatyta išimtimi³⁶.

36. Sprendime *TWD* nustatyta išimtis nėra kliūtis nacionaliniams teismams savo iniciatyva arba kitų šalių (neturinčių akivaizdžios teisės pareikšti ieškinio dėl panaikinimo) prašymu bet kada pateikti prejudicinį klausimą, kilus abejonių dėl Sąjungos akto galiojimo³⁷. Išimties logika apsiriboja tuo, kad siekiama išvengti piktnaudžiavimo teisių gynimo priemonėmis, kuriomis bylos šalys gali naudotis pagal Sąjungos teisę.

29 Sprendimo *TWD* 17–25 punktai; 1997 m. sausio 30 d. Sprendimo *Wiljo* (C-178/95, EU:C:1997:46) 15–25 punktai ir 2001 m. vasario 15 d. Sprendimo *Nachi Europe* (C-239/99, EU:C:2001:101) 29–40 punktai.

30 Lisabonos sutartimi patvirtinta SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos redakcija norėta sustiprinti fizinių ir juridinių asmenų teismine apsaugą dėl nepalankių Sąjungos aktų, ieškinio dėl panaikinimo priimtinumą kriterijus taikant ir reglamentuojamojo pobūdžio aktams, kurie tiesiogiai susiję su privačiais asmenimis ir dėl kurių nereikia patvirtinti įgyvendinimo priemonių. Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, kad šis priimtinumą kriterijų platesnis taikymas nereikia, jog panaikinama Sprendime *TWD* nustatyta išimtis. Šiuo klausimu žr. 2011 m. birželio 9 d. Sprendimą *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija* (C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368) ir 2017 m. kovo 14 d. Sprendimą *A ir kt.* (C-158/14, EU:C:2017:202), kurio 69 punktą išdėstytas taip: „[D]ėl tokio ieškinio dėl panaikinimo priimtimumo sąlygų [kriterijų] išplėtimo netampa neįmanoma Sąjungos akto galiojimo ginčyti nacionaliniame teisme, jeigu ieškinys dėl panaikinimo, kurį Bendrajame Teisme būtų pareiškusi viena iš šiose teisme nagrinėjamo ginčo šalių, nebūtų akivaizdžiai priimtinas“.

31 Šie apribojimai netaikomi, jeigu bylos šalis yra valstybė narė, kuri visada turi teisę pareikšti ieškinį dėl panaikinimo.

32 Visų pirma žr. 2006 m. vasario 23 d. Sprendimo *Atzeni ir kt.* (C-346/03 ir C-529/03, EU:C:2006:130) 30–34 punktus; 2007 m. kovo 8 d. Sprendimo *Roquette Frères* (C-441/05, EU:C:2007:150) 35–48 punktus; 2010 m. birželio 29 d. Sprendimo *E ir F* (C-550/09, EU:C:2010:382) 37–52 punktus; 2014 m. rugsėjo 18 d. Sprendimo *Valimar* (C-374/12, EU:C:2014:2231) 24–38 punktus; 2015 m. kovo 5 d. Sprendimo *Banco Privado Português ir Massa Insolvente do Banco Privado Português* (C-667/13, EU:C:2015:151) 27–32 punktus; 2016 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Borealis Polyolefine ir kt.* (C-191/14, C-192/14, C-295/14, C-389/14 ir C-391/14–C-393/14, EU:C:2016:311) 57 punktą ir 2017 m. kovo 14 d. Sprendimo *A ir kt.* (C-158/14, EU:C:2017:202) 71–75 punktus.

33 2015 m. kovo 5 d. Sprendimo *Banco Privado Português ir Massa Insolvente do Banco Privado Português* (C-667/13, EU:C:2015:151) 30 punkte nurodyta, kad Sprendime *TWD* nustatyta išimtis „<...> taikoma tik tai šaliai, kuri nacionaliniame teisme remiasi Europos Sąjungos akto neteisėtumu, nors neabejotinai galėjo pareikšti ieškinį dėl šio akto panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, bet per nustatytą terminą to nepadarė. Vadinasi, aplinkybė, kad *Estado português* [Portugalijos valstybė], kuri nacionaliniame teisme neginčija Sprendimo 2011/346 teisėtumo, nepareiškė ieškinio dėl šio sprendimo panaikinimo Bendrajame Teisme, neturi reikšmės vertinant [prejudicinių] klausimų dėl minėto sprendimo galiojimo priimtinumą“.

34 2010 m. liepos 20 d. Komisijos sprendimas dėl valstybės pagalbos C 33/09 (ex NN 57/09, CP 191/09), kurią Portugalija suteikė BPP kaip valstybės garantiją (OL L 159, 2011, p. 95).

35 2014 m. gruodžio 12 d. Sprendimas *Banco Privado Português ir Massa Insolvente do Banco Privado Português* (T-487/11, EU:T:2014:1077).

36 Byla buvo susijusi su Portugalijos valstybės reikalavimo įtraukimu į likviduojamo BPP skolinis įsipareigojimus; šio reikalavimo suma – 24 462 921,24 EUR kartu su mokėtinomis palūkanomis, t. y. tariamai neteisėtos išieškotos pagalbos suma, kuri buvo suteikta BPP kaip 450 mln. EUR paskolos šiam bankui valstybės garantija.

37 Šią išvadą Teisingumo Teismas padarė 2006 m. sausio 10 d. Sprendimo *Cassa di Risparmio di Firenze ir kt.* (C-222/04, EU:C:2006:8) 72 ir 74 punktuose, nurodęs, kad prejudicinį klausimą nacionalinis teismas iškėlė *motu proprio*, o ne kurios nors nacionalinio proceso šalies, galėjusios pareikšti ieškinį dėl nagrinėjamo sprendimo panaikinimo, tačiau to nepadariusios, prašymu. Generalinis advokatas F. G. Jacobs savo išvados (C-222/04, EU:C:2005:655) 63 punkte pridūrė, kad „čia nėra tas atvejis, kai šalis, kuri turėjo sprendimą ginčyti tiesiogiai Teisingumo Teisme, tačiau to nepadarė, galbūt piktnaudžiauja procesu, o tai, mano nuomone, sudaro [S]prendimo *TWD* [doktrinos] esmę“.

37. Pakartoju, kad taip suprantamas Sprendimas *TWD* nacionaliniam teismui netrukdo kelti prejudicinių klausimų, jeigu šis teismas abejoja dėl Sąjungos akto, kuriam taikyti priimtas nacionalines priemones reikėtų nagrinėti, galiojimo³⁸. Sprendime *TWD* nustatyta išimtis neturi trukdyti *įprastam* nacionalinio teismo bendradarbiavimo su Teisingumo Teismu, pateikiant prejudicinius klausimus, mechanizmui.

38. Apskritai tam, kad būtų taikoma Sprendime *TWD* nustatyta išimtis, reikia, kad: i) būtų Sąjungos aktas; ii) nebūtų pareikšta ieškinio dėl panaikinimo; iii) privatus asmuo turėtų akivaizdžią ir neginčijamą teisę Bendrajame Teisme pareikšti ieškinį dėl Sąjungos akto panaikinimo; iv) būtų nacionalinės įgyvendinimo priemonės, apskūstos nacionaliniame teisme pareikštu ieškiniu, kuriame keliamas Sąjungos akto negaliojimo klausimas.

39. Manau, kad taip apibrėžta Sprendime *TWD* nustatyta išimtis, nors ir kritikuojama³⁹, turi visapusišką prasmę ir nėra priešasčių siūlyti Teisingumo Teismui jos atsisakyti. Priešingai, mano nuomone, ši išimtis yra viena iš doktrinų, kurias taikant įgyjamos visos galimybės įgyvendinti principą *stare decisis*.

40. Laikausi nuomonės, kad Sprendime *TWD* nustatyta išimtis atitinka du tapačius tikslus:

- pirma, ją taikant privaloma pareikšti ieškinį dėl panaikinimo (tokia pareiga nustatyta subjektams, turintiems akivaizdžią teisę pareikšti ieškinį), nes galimybei užginčyti teisinių padarinių keliančių Sąjungos aktų teisėtumą būtina nustatyti laiko apribojimą⁴⁰, siekiant užtikrinti teisinį saugumą⁴¹;
- antra, dėl šios išimties atsiranda loginis ryšys tarp ieškinio dėl panaikinimo ir prejudicinio klausimo dėl galiojimo vertinimo. Šis ieškinys – tai *tinkama* procesinė priemonė kreiptis į teismą dėl Sąjungos akto teisėtumo, nes pagal SESV 263 straipsnį ja gali pasinaudoti asmenys, kuriems teisėtai suteikta visapusiška teisminė apsauga.

41. Pareiškus tiesioginį ieškinį (po to, kai ieškovas su Sąjungos įstaiga, agentūra ar institucija – akto rengėja – pasikeičia procesiniais dokumentais), prasideda rungimosi principu pagrįstas procesas Bendrajame Teisme ir yra daug galimybių, kad bus patvirtintos tyrimo priemonės. Šis mechanizmas palengvina įrodinėjimą siekiant tiksliai nustatyti faktines aplinkybes, be to, leidžia į bylą įstoti kitoms šalims (pavyzdžiui, pagalbos negavusioms įmonėms konkurentėms)⁴².

38 Be to, nacionalinis teismas pats gali taikyti Sprendime *TWD* nustatytą išimtį, siekdamas nepateikti klausimo. 2007 m. liepos 18 d. Sprendimo *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434) 56 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad „prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagrįstai atsisakė Teisingumo Teismui pateikti Sprendimo 90/555 galiojimo klausimą, t. y. sprendimo, kurį *Lucchini* galėjo apskūsti per vieną mėnesį nuo jo paskelbimo pagal EAPB [sutarties] 33 straipsnį, tačiau to nepadarė“.

39 A. Barav „Déviation préjudicielle“, *Le renvoi préjudicielle dans le droit de l'Union européenne*, Bruylant, Briuselis, 2011, p. 217–282; D. Ritleng „Pour une systématique des contentieux au profit d'une protection juridictionnelle effective“, *Mélanges en hommage à Guy Isaac, 50 ans de droit communautaire*, Presses de l'Université des sciences sociales de Toulouse, 2005, t. 2, p. 735; C. Martínez Capdevila „The action for annulment, the preliminary reference on validity and the plea of illegality: Complementary or alternative means?“, *Yearbook of European Law*, 2006, 25 t., p. 451; R. Schwensfeier „The TWD principle post-Lisbon“, *European Law Review*, 2012, p. 156.

40 2001 m. vasario 15 d. Sprendimo *Nachi Europe* (C-239/99, EU:C:2001:101) 29 punktas ir nurodyta jurisprudencija.

41 Sprendimo *TWD* 16 punktas.

42 2017 m. spalio 6 d. Nutarties *Greenpeace Energy / Komisija* (C-640/16 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2017:752) 61–63 punktuose nurodyta, kad privatus asmuo, su kuriais Komisijos sprendimas dėl valstybės pagalbos nėra tiesiogiai ir konkrečiai susijęs, gali kvestionuoti jo galiojimą nacionaliniuose teismuose ir reikalauti, kad šie teismai teiktų prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Remiantis tuo galima daryti išvadą, kad prejudicinis klausimas dėl galiojimo vertinimo papildo ieškinį dėl panaikinimo ir kad šis ieškinys yra tinkamas tam, kad privatus asmuo, su kuriais Komisijos sprendimai yra tiesiogiai ir konkrečiai susiję, apskūstų šiuos sprendimus.

42. Valstybės pagalbos byloje, kurios paprastai būna labai sudėtingos faktiniu ir techniniu aspektais, ieškinio dėl panaikinimo pranašumai pastebimi dar aiškiau⁴³. Tokiose bylose visapusiškai pagrindžiama Sprendime *TWD* nustatytos išimties logika (ją kažkas nurodė vienoje valstybės pagalbos byloje), t. y. skatinti, kad akivaizdžią teisę pareikšti ieškinį turintis privatus asmuo pareikštų tokio tipo ieškinį. Taigi šalys turi papildomą garantiją, kad jų ieškinys bus nagrinėjamas dviejose instancijose, nes Bendrojo Teismo sprendimą apeliacine tvarka galima apskusti Teisingumo Teisme.

43. Be to, drįstu teigti, kad šioje konkrečioje valstybės pagalbos srityje (ir kitose panašiose srityse, kurias Komisija nurodo savo pastabose)⁴⁴ dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą gali kilti daugiau problemų, nei stengiamasi jų išspręsti. Jeigu reikia vertinti individualaus sprendimo (o ne visuotinai taikomų taisyklių) galiojimą, kurį nagrinėjant turi būti atlikta išsami faktinių aplinkybių ir įrodymų analizė, apimanti būtinas techninius aspektus, nacionalinio proceso neužtenka, kad nedalyvaujant institucijai – Sąjungos akto rengėjai – nacionalinis teismas, prieš pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą, „pakankamai tiksliai“ nustatytų tokios analizės rezultatus⁴⁵.

44. Būtų galima atsakyti, kad šiuos trūkumus galima ištaisyti nagrinėjant prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teisme. Iš tikrųjų taip ir yra, tačiau to kaina yra ta, kad pasikeistų Teisingumo Teismo vaidmuo: jam tektų funkcija, kuri pagal Sąjungos teismų sistemą pavesta Bendrajam Teismui. Kaip teisingai primena Komisija, steigiant Bendrąjį Teismą buvo siekiama, kad jo jurisdikcijai priklausytų „ieškiniai, kuriems išnagrinėti reikalingas atidus sudėtingų aplinkybių ištyrimas, [ir atsižvelgiant į kuriuos] antrojo teismo įsteigimas pagerins atskirų interesų [teisės subjektų] teisminę apsaugą“. Ji pridūrė, kad įsteigtas teismas leistų „[Teisingumo] Teismui <...> sutelkti visą dėmesį [į] jo [savo] veikl[ą] vykdant esminį uždavinį – užtikrinant vieningą [vienodą] Bendrijos teisės aiškinimą“⁴⁶.

45. Mano nuomone, atsižvelgiant į tai Sprendimo *TWD* kritika pabrėžiant privačių asmenų teisę į veiksmingą teisminę apsaugą yra neįtikima. Iš tikrųjų privatus asmenys neturi *teisės* prašyti, kad nacionalinis teismas pateiktų prejudicinį klausimą, tačiau, kartoju, jeigu jie naudojami neginčijama teise pareikšti ieškinį ir užginčyti Sąjungos aktą Bendrajame Teisme, tokią teisę jie turi *kilmės* teisme, kuris jiems suteikia tokią apsaugą.

46. Taip pat nepritariu nuomonei, kad šalims turi būti leidžiama laisvai pasirinkti pageidaujamą proceso strategiją taip, kad per SESV 263 straipsnyje nustatytą terminą jos galėtų: a) pareikšti ieškinį dėl panaikinimo Bendrajame Teisme; ar b) remdamosi akto negaliojimu nacionaliniuose teismuose reikalauti, kad šie teismai pateiktų Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą.

43 Tai pabrėžė generalinis advokatas F. G. Jacobs savo išvados byloje *TWD* (C-188/92, EU:C:1993:358) 17–20 punktuose.

44 Komisija kaip pavyzdžius nurodo prekybos politikos (antidempingo) sprendimus, ribojamąsias priemones, aktus aplinkos, chemijos ir medicinos srityse, taip pat vykdant žemės ūkio ir žuvininkystės politiką priimtus aktus.

45 Kaip Teisingumo Teismas nurodo savo Rekomendacijose nacionaliniams teismams dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo (OL C 439, 2016, p. 1), „sprendimas kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo [turi būti] priimtas toje proceso stadijoje, kurioje prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas pakankamai tiksliai gali nurodyti pagrindinėje byloje taikomą teisę ir tokios bylos faktines aplinkybes, taip pat joje kylančius teisinius klausimus“.

46 1988 m. spalio 24 d. Tarybos sprendimo 88/591/EAPB, EEB, Euratomas dėl Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo įsteigimo (OL L 319, 1988, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 181) trečia ir ketvirta konstatuojamosios dalys.

47. Manau, kad ši laisvė pasirinkti teismą nei yra pageidautina, nei leidžia pirmenybę teikti ieškiniui dėl panaikinimo, kaip SESV 263 straipsnyje nustatyta tinkamai priemonei siekiant nuspręsti, ar akivaizdžią teisę pareikšti ieškinį turinčių ieškovų užginčyti Sąjungos aktai galioja. Dėl šio pasirinkimo būtų sudarytos palankios sąlygos atsirasti daugiau procesiniu požiūriu sudėtingų situacijų (kaip šioje byloje), dėl kurių būtų iškraipomas Sąjungos teisėje numatytos ieškinių sistemos veikimas⁴⁷.

2. Termino reikšmė Sprendime „TWD“

48. Sprendime *TWD* nustatyta išimtimi siekiama ne vien užkirsti kelią ieškinių dėl panaikinimo pareiškimo termino nesilaikymui. Kartoju, kad šios išimties tikslas taip pat yra pirmenybę teikti ne prašymui priimti prejudicinį sprendimą, o ieškiniui dėl panaikinimo, kaip *įprastai* Sąjungos aktų užginčijimo priemonei, kai privatus asmuo apskritai turi galimybę naudotis abiem priemonėmis.

49. Atsižvelgiant į tai, privataus asmens kreipimosi į nacionalinius teismus su pasiūlymu pateikti prejudicinį klausimą, kuris yra ieškinio dėl panaikinimo alternatyva, momentas yra ne vienintelis svarbus veiksnys. Bylose *TWD* ir *Nachi Europe*⁴⁸ ieškovai kreipėsi į nacionalinius teismus *pasibaigus* ieškinio dėl panaikinimo pareiškimo *terminui* – tai yra įprastas atvejis, kai taikomas Sprendimas *TWD*. Tačiau, mano požiūriu, šis sprendimas taip pat turi būti taikomas tuomet, kai privatus asmuo, netiesiogiai kvestionuojantis Sąjungos akto galiojimą, į nacionalinius teismus kreipiasi *per terminą*, per kurį būtų galėjęs pareikšti ieškinį dėl panaikinimo Bendrajame Teisme, siekdamas užginčyti šį aktą.

50. Būtų nelogiška, jeigu Sprendime *TWD* nustatyta išimtis priklausytų nuo to, kada akivaizdžią teisę pareikšti ieškinį turintys privatus asmenys nori kreiptis į nacionalinius teismus, ar nuo to, kaip – greičiau ar lėčiau – nacionalinės institucijos atlieka administracinius veiksmus, kai priima savo sprendimus dėl Sąjungos akto taikymo. Svarbiausia yra tai, kad tokie privatus asmenys nepareiškė ieškinio Bendrajame Teisme, nors žinojo, kad pagal SESV 263 straipsnį turi į jį kreiptis.

3. Sprendime *TWD* nustatytos išimties taikymas šiai bylai

51. *Georgsmarienhütte* ir kitos trys įmonės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui apskundė 2014 m. gruodžio 3 d. BAFA sprendimus (kuriuose iš jų buvo reikalaujama grąžinti pagalbą), kai ši įstaiga dar nebuvo priėmusi sprendimo dėl šių įmonių reikalavimo. Naudodamosi procesinėmis galimybėmis, kurios pagal jų teisinę sistemą joms suteikiamos tam, kad būtų galima reaguoti į institucijos neveikimą, savo teisminį ieškinį jos pareiškė, galima sakyti, *anksčiau* laiko, t. y. 2015 m. kovo 26 d., ir jame nurodė, kad Sprendimas 2015/1585 neteisėtas. Jau buvo paaiškinta, kad įmonės nepareiškė ieškinio dėl šio sprendimo panaikinimo, nors anksčiau Bendrajame Teisme buvo užginčijusios sprendimą pradėti valstybės pagalbos procedūrą (akivaizdu, kad toks sprendimas yra žingsnis prieš priimant galutinį sprendimą).

52. Atsižvelgiant į šią faktinių aplinkybių (ir neveikimo) seką, dėmesį reikia sutelkti dėmesį į du veiksnius: a) nurodytų įmonių teisę pareikšti ieškinį; ir b) termino, per kurį galima ginčyti Sprendimą 2015/1585 Bendrajame Teisme, poveikį.

⁴⁷ Teisingumo Teismas į tą patį esminį klausimą (ar EEG papildomo mokesčio sumažinimas energijai imlioms įmonėms yra valstybės pagalba) turi atsakyti dviejose skirtingose bylose, kurių procesinė tvarka skiriasi: a) byloje, kurioje pateiktas šis prejudicinis klausimas; ir b) byloje, kurioje pateiktas Vokietijos apeliacinis skundas dėl Bendrojo Teismo sprendimo, kuriuo patvirtintas Komisijos sprendimo teisėtumas (byla C-405/16 P). Jeigu, kaip manau, *Georgsmarienhütte* ir kitos trys įmonės turėjo akivaizdžią teisę pareikšti ieškinį dėl panaikinimo, dvejopa procesinė tvarka trikdė veiklą. Taikant Sprendime *TWD* nustatytą išimtį užkertamas kelias tokiam veiklos trikdymui ir suteikiama galimybė Teisingumo Teismui nuspręsti dėl Sprendimo 2015/1585 teisėtumo vien nagrinėjant apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo *pagrindinio* sprendimo (kuriuo sustabdytas likusių ieškinių dėl panaikinimo nagrinėjimas, kol Teisingumo Teismas išnagrinės klausimą ir priims sprendimą apeliacinėje byloje).

⁴⁸ 2001 m. vasario 15 d. Sprendimas *Nachi Europe* (C-239/99, EU:C:2001:101).

a) Įmonių pareiškėjų teisė pareikšti ieškinį

53. Ar *Georgsmarienhütte* ir kitos trys įmonės turėjo akivaizdžią teisę pareikšti ieškinį dėl Sprendimo 2015/1585 panaikinimo?

54. Sprendimas 2015/1585 yra skirtas Vokietijos Federacinei Respublikai, kaip nurodyta jo 10 straipsnyje. Pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą fizinis ar juridinis asmuo gali pareikšti ieškinį dėl ne jam skirto akto panaikinimo tik tada, jeigu šis aktas yra tiesiogiai ir konkrečiai su juo susijęs. Todėl būtina išsiaiškinti, ar taip yra įmonių ieškovių atveju.

55. Pirma, Sprendimas 2015/1585 bus *tiesiogiai* susijęs su įmonėmis ieškovėmis pagrindinėje byloje, jeigu pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją⁴⁹ jis tiesiogiai sukelia padarinių jų teisei padėčiai ir nepalieka jokios diskrecijos adresatui (Vokietijai), atsakingam už jo įgyvendinimą, kuris yra visiškai automatinio pobūdžio ir dėl kurio nereikia taikyti jokių tarpinių taisyklių.

56. Taigi Sprendimo 2015/1585 6 ir 7 straipsniuose Vokietija įpareigojama pirma nurodytomis sąlygomis susigrąžinti dalį nesumokėto EEG papildomo mokesčio, laikomo neteisėta pagalba. Šiose dviejose nuostatose nustatytas susigrąžinimo metodas (darant nuorodą į III priedą), mokėtinos palūkanos ir jų apskaičiavimo tvarka, taip pat Vokietija įpareigojama pagalbą nedelsiant ir visiškai susigrąžinti ne ilgiau kaip per keturis mėnesius nuo pranešimo apie sprendimą dienos. Vokietijos valstybė neturi jokios diskrecijos ir Sprendimas 2015/1585 padarinių įmonėms sukelia vien dėl administracinio jo įgyvendinimo, kurį užtikrina nacionalinės institucijos.

57. Antra, reikia nustatyti, ar Sprendimas 2015/1585 yra *konkrečiai* susijęs su tomis įmonėmis, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, pagal kurią:

- „sprendimas gali būti laikomas konkrečiai susijusiu su subjektais, kurie nėra jo adresatai, tik jeigu tas sprendimas susijęs su jais dėl tam tikrų jiems būdingų savybių arba dėl juos iš kitų asmenų išskiriančios faktinės padėties, individualizuojančios juos kaip adresatus“⁵⁰.
- „<...> [J]ei sprendimas paveikia grupę asmenų, kurie buvo nustatyti arba kuriuos buvo galima nustatyti priimant šį sprendimą dėl grupės nariams būdingų kriterijų [pagal šios grupės nariams būdingus kriterijus], šis sprendimas gali būti konkrečiai susijęs su šiais asmenimis tiek, kiek jie sudaro apibrėžtą ūkio subjektų ratą, ir kad būtent taip gali būti tuomet, kai sprendimu pakeičiamos prieš jį priimant asmens įgytos teisės.“⁵¹

58. Valstybės pagalbos atveju įmonė iš esmės negali ginčyti sektorinės pagalbos schemą uždraudžiančio Komisijos sprendimo, jeigu ji susijusi su šiuo sprendimu tik dėl to, kad priklauso atitinkamam sektoriui, ir todėl, kad potencialiai galėjo gauti naudos iš minėtos schemos⁵². Vis dėlto Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad:

- „faktiniai pagal [pagalbos] schemą suteiktos [individualios] pagalbos, kurią Komisija nurodė susigrąžinti, gavėjai dėl šios aplinkybės yra konkrečiai susiję, kaip tai suprantama pagal [SESV 263] straipsnio ketvirtą pastraipą“,

49 1998 m. gegužės 5 d. Sprendimo *Dreyfus / Komisija* (C-386/96 P, EU:C:1998:193) 43 punktas ir 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Komisija / Koninklijke FrieslandCampina* (C-519/07, EU:C:2009:556) 48 punktas.

50 2016 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Borealis Polyolefine ir kt.* (C-191/14, C-192/14, C-295/14, C-389/14 ir C-391/14–C-393/14, EU:C:2016:311) 51 punktas, kuriame nurodytas 1963 m. liepos 15 d. Sprendimas *Plaumann / Komisija* (25/62, EU:C:1963:17) ir 2015 m. balandžio 28 d. Sprendimo *T & L Sugars ir Sidul Açúcares / Komisija* (C-456/13 P, EU:C:2015:284) 63 punktas.

51 Ten pat; 53 punktas, kuriame nurodytas 2014 m. vasario 27 d. Sprendimo *Stichting Woonpunt ir kt. / Komisija* (C-132/12 P, EU:C:2014:100) 59 punktas.

52 2000 m. spalio 19 d. Sprendimo *Italija ir Sardegna Lines / Komisija* (C-15/98, EU:C:2000:570) 33 punktas ir 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Komisija / Koninklijke FrieslandCampina* (C-5 19/07, EU:C:2009:556) 53 punktas.

- „nurodymas susigrąžinti jau yra konkrečiai susijęs su visais pagalbos pagal aptariamą schemą gavėjais, nes nuo ginčijamo sprendimo priėmimo momento jiems kyla grėsmė, kad jų gauta pagalba gali būti išieškota, ir taip daromas poveikis jų teisei padėčiai. Taigi šie gavėjai priklauso uždarai grupei.“⁵³

59. Keturios įmonės – pagrindinės bylos pareiškėjos, kaip sumažinus EEG papildomą mokestį suteiktos pagalbos vienintelės gavėjos (sumažinti šį mokestį joms leido BAFA), turėjo grąžinti pagalbos sumą, kai Sprendime 2015/1585 šis sumažinimas, kaip valstybės pagalba, buvo pripažintas iš dalies neteisėtu ir nurodyta šią pagalbą susigrąžinti (pagal sprendimo 6 ir 7 straipsnius). Vokietijos institucijos, kurios labai kruopščiai ėmėsi įgyvendinti šį nurodymą, priėmė atitinkamas susigrąžinimo priemones, pagrįstas Sprendimu 2015/1585. Taigi šis sprendimas buvo konkrečiai susijęs su tomis keturiomis įmonėmis, kaip tai suprantama pagal pirma išdėstytas nuostatas, todėl šios įmonės akivaizdžiai turėjo teisę pareikšti ieškinį, siekdamos užginčyti sprendimą Bendrajame Teisme.

60. Joms negalėjo kilti jokių abejonių šiuo klausimu ir šios aplinkybės geras įrodymas yra tas, kad anksčiau jos buvo pareiškusios ieškinį dėl Komisijos sprendimo, kuriuo pradėta pagalbos teisėtumo tikrinimo procedūra, panaikinimo. Be to, jos bandė išplėsti savo pradinius reikalavimus, kad jie apimtų ir galutinio Komisijos sprendimo užginčijimą⁵⁴, priėmus šį sprendimą. Paradoksalu, kad vėliau jos nepareiškė ieškinio dėl minėto Sprendimo 2015/1585 panaikinimo, kaip siūlė Bendrasis Teismas⁵⁵. Likusios energijai imlios įmonės, kurių padėtis buvo panaši, šiuos ieškinius dėl panaikinimo pareiškė ir jie Bendrajame Teisme dar nagrinėjami – laukiama, kol bus priimtas galutinis sprendimas *pagrindinėje* byloje *Vokietija / Komisija*.

61. Šiomis aplinkybėmis manau, kad keturioms įmonėms, kurios nepareiškė ieškinio dėl Sprendimo 2015/1585 panaikinimo Bendrajame Teisme, nors turėjo aiškią ir akivaizdžią teisę tai padaryti, turi būti taikoma Sprendime *TWD* nustatyta išimtis.

b) Ieškinio dėl Sprendimo 2015/1585 panaikinimo pareiškimo terminas

62. Per posėdį buvo patvirtinta, kad Sprendimo 2015/1585 „visas ir galutinis tekstas“ įmonėms ieškovėms buvo perduotas 2015 m. sausio 6 d., Bendrajame Teisme nagrinėjant bylą, kurioje apskūsta valstybės pagalbos procedūros pradžia⁵⁶.

63. Kadangi Sprendimo 2015/1585 paskelbimas (labai vėlyvas, atsižvelgiant į jo priėmimo datą) nebuvo šio sprendimo įsigaliojimo sąlyga – užteko to, kad tiesiogiai ir konkrečiai susijusios įmonės turėtų nepaneigiamų žinių apie jį (kaip ir buvo šiuo atveju), kaip patvirtinta per posėdį, šio sprendimo užginčijimo terminas toms įmonėms prasidėjo 2015 m. sausio 6 d.⁵⁷

53 Žr. 2000 m. spalio 19 d. Sprendimo *Italija ir Sardegna Lines / Komisija* (C-15/98 ir C-105/99, EU:C:2000:570) 34 punktą; 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Komisija / Koninklijke FrieslandCampina* (C-519/07 P, EU:C:2009:556) 54 punktą ir 2011 m. birželio 9 d. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija* (C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, EU:C:2011:368) 53 ir 56 punktus.

54 2015 m. birželio 9 d. nutartys *Stahlwerk Bous / Komisija* (T-172/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:402); *Georgsmarienhütte / Komisija* (T-176/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:414); *Harz Guss Zorge / Komisija* (T-177/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:395) ir *Schmiedag / Komisija* (T-183/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:396).

55 2015 m. birželio 9 d. Nutarties *Georgsmarienhütte / Komisija* (T-176/14, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:414) 24 punktą. Toks pats punktą yra ir kitose trijose nutartyse.

56 2014 m. gruodžio 10 d. Bendrasis Teismas paprašė Komisijos pateikti Sprendimo 2015/1585 tekstą, kad su juo susipažintų įmonės ieškovės; jos šį tekstą gavo 2015 m. sausio 6 d. Tą pačią dieną Bendrasis Teismas šalių paprašė nurodyti savo poziciją dėl šio sprendimo priėmimo padarinių. Žr. 2015 m. birželio 9 d. Nutarties *Georgsmarienhütte / Komisija* (T-176/14, EU:T:2015:414) 13–16 punktus.

57 Per posėdį taip pat patvirtinta, kad įmonės ieškovės galėjo naudotis nekonfidencialia Sprendimo 2015/1585 versija anglų kalba, kuri 2014 m. gruodžio mėn. buvo paskelbta Komisijos interneto svetainėje.

64. Atsižvelgiant į tai, SESV 263 straipsnyje nustatytas privalomas dviejų mėnesių terminas (dėl nuotolio pratęstas dešimtimi dienų)⁵⁸ nurodytoms įmonėms jau buvo pasibaigęs, kai 2015 m. kovo 26 d. jos pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme. Šiam terminui pasibaigus, jos negalėjo „nepaisyti to, kad [Sprendimas 2015/1585] [joms buvo] galutinio pobūdžio“⁵⁹, ir pareikšti ieškinio nacionaliniuose teismuose, siekdamos užginčyti šio sprendimo galiojimą.

65. Net jeigu toks terminas nebūtų praleistas, Sprendime *TWD* nustatyta išimtis būtų taikoma remiantis mano išdėstytais argumentais. Jau nurodžiau, kad Vokietijos institucijos ypač greitai nustatė nacionalines pagalbos susigrąžinimo priemonės – tą pačią dieną, kurią priimtas sprendimas (2014 m. lapkričio 25 d.). Mano nuomone, nėra labai logiška sutikti su tuo, kad Sprendime *TWD* nustatyta išimtis šioms įmonėms būtų taikoma tuomet, jeigu jos į Vokietijos teismus būtų kreipusios praėjus dviem mėnesiams nuo tada, kai gavo nepaneigiamų įrodymų dėl Sprendimo 2015/1585, o ne tuo atveju, jeigu jų ieškinys šiuose teismuose būtų pareikštas prieš baigiantis šiam terminui, atsižvelgiant į tai, kad nacionaliniai administraciniai veiksmai įgyvendinami greitai.

66. Taigi manau, kad šiam prašymui priimti prejudicinį sprendimą taikoma Sprendime *TWD* įtvirtinta doktrina, todėl pritariu tam, kad jis būtų pripažintas nepriimtiniu.

B. Nutarties *Adiamix* taikymas

67. Grįsdama savo antrąjį prieštaravimą dėl nepriimtimumo Komisija remiasi Nutartimi *Adiamix*⁶⁰. Jos nuomone, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savarankiškai neišnagrinėjo ir nepaaiškino priežasčių, dėl kurių abejoja dėl Sprendimo 2015/1585 galiojimo, – jis tik nurodė pareiškėjų argumentus.

68. Teisingumo Teismo teigimu, „svarbu, kad nacionalinis teismas visų pirma nurodytų konkrečias priežastis, paskatinusias jį iškelti klausimą dėl tam tikrų Sąjungos teisės nuostatų galiojimo, ir pateiktų negaliojimo motyvus, į kuriuos [kaip jis mano] būtų galima atitinkamai atsižvelgti (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2000 m. kovo 21 d. Sprendimo *Greenpeace France ir kt.*, C-6/99, EU:C:2000:148, 55 punktą ir 2013 m. balandžio 18 d. Nutarties *Adiamix*, C-368/12, EU:C:2013:257, 22 punktą). Toks reikalavimas taip pat įtvirtintas Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnio c punkte“⁶¹.

69. Be to, pagal suformuotą jurisprudenciją sprendimuose dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikta informacija turi ne tik leisti Teisingumo Teismui pateikti naudingus atsakymus, bet ir suteikti valstybių narių vyriausybėms ir kitoms suinteresuotosioms šalims galimybę pateikti pastabas pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį. Teisingumo Teismas turi užtikrinti, kad ši galimybė būtų išsaugota, nes pagal šį straipsnį suinteresuotosioms šalims pateikiami tik sprendimai dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą kartu su vertimu į kiekvienos valstybės narės oficialiąją kalbą, tačiau nepateikiami nacionalinės bylos dokumentai, kuriuos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas perduoda Teisingumo Teismui⁶². Todėl tai, kad nacionalinis teismas nurodo pagrindinės bylos šalių pastabas, kurios gali skirtis atsižvelgiant į jų interesus, vyriausybėms, Sąjungos institucijoms ir kitiems suinteresuotiesiems asmenims nesuteikia garantijos, kad per procesą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateiktos tinkamos pastabos⁶³.

58 Bendrojo Teismo procedūros reglamento 60 straipsnis.

59 Sprendimo *TWD* 18 punktas.

60 2013 m. balandžio 18 d. nutartis (C-368/12, nepaskelbta Rink., EU:C:2013:257).

61 2016 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Philip Morris Brand ir kt.* (C-547/14, EU:C:2016:325) 48 punktas.

62 Visų pirma žr. 2000 m. balandžio 13 d. Sprendimo *Lehtonen ir Castors Braine* (C-176/96, EU:C:2000:201) 23 punktą; 2013 m. balandžio 18 d. Nutarties *Adiamix* (C-368/12, nepaskelbta Rink., EU:C:2013:257) 24 punktą ir 2016 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Philip Morris Brand ir kt.* (C-547/14, EU:C:2016:325) 49 punktą.

63 2013 m. balandžio 18 d. Nutarties *Adiamix* (C-368/12, nepaskelbta Rink., EU:C:2013:257) 25 punktas.

70. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodo savo paties abejonių dėl Sprendimo 2015/1985 galiojimo ir šiuo klausimu tik pažymi:

- „Šios bylos pareiškėjos išsakė abejonių dėl Komisijos pateikto Sąjungos teisės (SESV 107 ir 108 straipsnių) aiškinimo <...>.
- Siekdamas pateikti išsamius pareiškėjų argumentus ir vengti pasikartojimo teismas daro nuorodą į paaiškinimus, pateiktus jų 2015 m. kovo 26 d. pareiškimė <...>.
- Pareiškėjos šiuo klausimu išsakė pagrįstų abejonių, ir to pakanka, kad būtų galima Teisingumo Teismui pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu <...>.
- Taigi šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikimo sąlyga nėra tai, kad teismas turi pritarti pareiškėjų išsakytomis abejonėmis dėl Komisijos pateikto SESV 107 ir 108 straipsnių aiškinimo. Bet kuriuo atveju teismas mano, kad [pareiškėjų] išsakytos abejonės dėl Komisijos sprendimo yra svarbios.“⁶⁴

71. Perskaitęs šią prašymo priimti prejudicinį sprendimą ištrauką manau, kad griežtai taikant pirmesniuose punktuose apibendrintą jurisprudenciją prejudicinis klausimas yra nepriimtinas, nes neužtenka *paties* teismo pateiktų motyvų.

72. Vis dėlto pripažįstu, kad kitais atvejais Teisingumo Teismas šią jurisprudenciją taikė lanksčiau, atsižvelgdamas į tai, kad prejudicinio sprendimo priėmimo mechanizmas pagrįstas teismų bendradarbiavimo idėja. Atsižvelgiant į tai, prieštaravimą dėl nepriimtimumo būtų galima atmesti, nes prašyme priimti prejudicinį sprendimą kaip abejonės *pakartojami* šalių argumentai dėl Sprendimo 2015/1585 negaliojimo.

IV. Dėl esmės

73. Jeigu Teisingumo Teismas manytų, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą reikia pripažinti priimtinu, papildomai išanalizuosiu, ar Sprendimas 2015/1585 yra neteisėtas dėl to, kad pagal jį EEG papildomo mokesčio mažinimas laikomas valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį.

74. Pagal šio straipsnio 1 dalį valstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti, yra nesuderinama su vidaus rinka, kai ji daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.

75. Taigi tam, kad pagalba būtų pripažinta nesuderinama, turi būti įvykdytos keturios sąlygos: a) turi būti valstybės įsikišimas arba kišimasis naudojant valstybinius išteklius; b) šis įsikišimas turi daryti įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai; c) dėl jos turi būti suteiktas pranašumas pagalbos gavėjui; ir d) turi ar gali būti iškraipoma konkurencija⁶⁵.

⁶⁴ Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, p. 11.

⁶⁵ 1993 m. kovo 17 d. Sprendimo *Sloman Neptun* (C-72/91 ir C-73/91, EU:C:1993:97) 18 punktas; 2004 m. liepos 15 d. Sprendimo *Pearle ir kt.* (C-345/02, EU:C:2004:448) 33 punktas; 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.* (C-262/12, EU:C:2013:851) 15 punktas; 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Trapeza Eurobank Ergasias* (C-690/13, EU:C:2015:235) 17 punktas; 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Komisija / Hansstadt Lübeck* (C-524/14 P, EU:C:2016:971) 40 punktas; 2017 m. birželio 27 d. Sprendimo *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania* (C-74/16, EU:C:2017:496) 38 punktas ir 2017 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *ENEA* (C-329/15, EU:C:2017:671) 17 punktas.

76. Atrodo neginčytina, kad EEG papildomo mokesčio mažinimas energijai imlioms įmonėms atitinka antrąją sąlygą (galima įtaka valstybių narių tarpusavio prekybai) ir ketvirtąją sąlygą (konkurencijos iškreipymas ar galimas iškreipymas). Tačiau ginčytinos yra kitos dvi sąlygos, pagal kurias privaloma išsiaiškinti, ar dėl tokio sumažinimo suteiktas atrankusis pranašumas įmonėms gavėjoms, ir visų pirma nustatyti, ar priemonė priskirtina valstybei ir ar ją taikant panaudoti valstybiniai ištekliai.

77. Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepateikė *savo* argumentų dėl kai kurių svarbiausių ginčijamų klausimų (visų pirma dėl Vokietijos institucijų kontrolės ir priežiūros funkcijų, susijusių su išteklių, gautų iš EEG papildomo mokesčio, administravimu), reikia laikytis Sprendime 2015/1585 šiuo klausimu pateiktų nuostatų, nebent būtų aiškiai įrodyta, kad priimdama šį sprendimą Komisija padarė klaidą.

A. Dėl atrankiojo pranašumo buvimo

78. Atsižvelgiant į šiai bylai svarbias aplinkybes, pranašumas – tai bet kokia ekonominė nauda, kurios įmonė nebūtų galėjusi gauti įprastomis rinkos sąlygomis, t. y. be valstybės įsikišimo⁶⁶. Pranašumas suteikiamas tada, jeigu įmonės finansinė padėtis pagerėja tiesiogiai dėl valstybės veiksmų, o ne dėl laisvosios rinkos veikimo.

79. Į valstybės pagalbos sąvoką patenka tiek tiesioginės išmokos (pavyzdžiui, subsidija), tiek valstybės priemonės, dėl kurių sumažėja arba panaikinama paprastai įmonės biudžetui tenkanti našta⁶⁷.

80. Mano nuomone, sumažinusios EEG papildomą mokestį, kurį privalo mokėti daug energijos vartojančios įmonės, Vokietijos institucijos joms suteikia neginčijamą ekonominę naudą, nes perdavimo tinklo operatoriams ir elektros energijos tiekėjams neleidžiama susigrąžinti su tokių įmonių suvartota EEG elektros energija susijusių papildomų sąnaudų, kurias kitu atveju šios įmonės turėtų padengti.

81. 2012 m. EEG įstatymo 40 straipsnyje mažinama EEG papildomo mokesčio suma, kurią elektros energijos tiekėjai gali perkelti daug elektros energijos vartojančioms įmonėms: pateikus prašymą, BAFA priima administracinį aktą, pagal kurį draudžiama elektros energijos tiekėjams perkelti visą EEG papildomą mokestį galutiniam vartotojui, jei šis yra energijai imli įmonė. Pagal 2012 m. EEG įstatymo 41 straipsnį mokestis mažinamas, jeigu minėtos įmonės atitinka tam tikrus reikalavimus, daugiausia susijusius su jų suvartotu energijos kiekiu.

82. Vokietijos vyriausybė pripažįsta, kad taikant minėtuose straipsniuose įtvirtintą išimčių sistemą, siekiama riboti pernelyg didelę ekonominę našta, kurią energijai imlios įmonės patiria dėl paramos EEG elektros energijos gamybai. Taigi pagal šią sistemą siekiama sumažinti vieną iš naštu, kurios paprastai tenka minėtų įmonių biudžetui.

83. Vis dėlto pareiškėjos ir Vokietijos vyriausybė nurodo, kad mažinant EEG papildomą mokestį ne vien suteikiama *nauda* energijai imlioms įmonėms, bet ir kompensuojama *nepalanki* konkurencinė *padėtis*, palyginti su kitų valstybių narių įmonėmis.

66 1996 m. liepos 11 d. Sprendimo *SFEI ir kt.* (C-39/94, EU:C:1996:285) 60 punktas; 1999 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Ispanija / Komisija* (C-342/96, EU:C:1999:210) 41 punktas; 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Essent Netwerk Noord ir kt.* (C-206/06, EU:C:2008:413) 79 punktas; 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Trapeza Eurobank Ergasias* (C-690/13, EU:C:2015:235) 20 punktas ir 2017 m. birželio 27 d. Sprendimo *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania* (C-74/16, EU:C:2017:496) 65 punktas.

67 1994 m. kovo 15 d. Sprendimo *Banco Exterior de España* (C-387/92, EU:C:1994:100) 13 punktas; 2000 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Vokietija / Komisija* (C-156/98, EU:C:2000:467) 25 punktas; 1999 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Italija / Komisija* (C-6/97, EU:C:1999:251) 15 punktas; 2005 m. kovo 3 d. Sprendimo *Heiser* (C-172/03, EU:C:2005:130) 36 punktas ir 2017 m. birželio 27 d. Sprendimo *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania* (C-74/16, EU:C:2017:496) 66 punktas.

84. Šis argumentas netrukdo pripažinti, kad dėl priemonės suteiktas pranašumas, net jeigu juo prieštaraujama Teisingumo Teismo jurisprudencijai: tai, kad valstybė narė vienašališkai priimdama priemones siekia suderinti tam tikrame sektoriuje egzistuojančias konkurencijos sąlygas su vyraujančiomis kitose valstybėse narėse, nereiškia, kad šios priemonės nėra pagalba⁶⁸.

85. Be to, Komisija pateikė duomenų⁶⁹, paneigiančių faktinę prielaidą, kuria pagrįstas šis argumentas: neatrodo, kad elektros kainos, kurias Vokietijoje moka šios įmonės (neatsižvelgiant į EEG papildomą mokestį), yra didesnės už Sąjungos šalių vidurkį atitinkančias kainas. Taigi tariama šių įmonių *nepalanki* konkurencinė *padėtis* nepatvirtinta.

86. Pareiškėjos taip pat teigia, kad „įprastas rinkos sąlygas“ reikėtų suprasti kaip sąlygas, kai visiškai netaikomas EEG papildomas mokestis, o ne kaip įvedus šį mokestį sudarytas sąlygas. Tokiu atveju dėl EEG papildomo mokesčio sumažinimo pareiškėjoms pranašumas išnyktų, nes nebūtų EEG papildomo mokesčio, kurį galima riboti.

87. Šis argumentas taip pat yra neįtikimas. EEG papildomas mokestis – tai mechanizmas, pagal kurį naštą patiria visi Vokietijos elektros sistemos dalyviai, todėl įprastomis rinkos sąlygomis siekiant išsiaiškinti, ar suteiktas pranašumas, taip pat reikia įtraukti naštą, patiriamą dėl EEG papildomo mokesčio įvedimo. Šių sąnaudų sumažinimas energijai imlioms įmonėms reiškia, kad taikoma išimtinė sistema, pagal kurią joms suteikiamas konkretus pranašumas, susijęs su tuo, kad sumažinama kaina, kurią kitaip jos turėtų mokėti už suvartojamą elektros energiją.

88. Be to, tam, kad būtų valstybės pagalba, įmonėms suteikiamas pranašumas turi būti *atrankusis*. Pareiškėjos teigia, kad papildomo mokesčio sumažinimas (kiek tai susiję su jomis) nėra atrankiojo pobūdžio, nes jis objektyviai pateisinamas ir būtinas siekiant apsaugoti pagrindines teises.

89. Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisprudenciją⁷⁰, šis argumentas taip pat netinkamas. Sutinku su Komisija, kad EEG papildomo mokesčio sumažinimas yra atrankiojo pobūdžio, nes jį taikant skatinamos tik tam tikros apdirbamosios pramonės sektoriaus įmonės, vartojančios daug energijos.

90. Tai, kad pranašumas yra atrankusis, lengviau nustatyti tuo atveju, kai vienai ar kelioms įvardytoms įmonėms taikomos tiesioginės priemonės. Priešingai, tai sunkiau įvertinti tada, kai valstybės narė priima taisykles, taikomas tam tikrus kriterijus atitinkančioms įmonėms, kurių ekonominė našta palengvėja dėl tokių taisyklių. EEG papildomo mokesčio mažinimas energijai imlioms įmonėms priskirtinas prie šio (antrojo) atvejo.

91. Tokiais atvejais atrankumo analizė paprastai atliekama trimis etapais:

- pirma, turi būti nustatyta referencinė teisinė sistema,
- antra, turi būti išnagrinėta, ar konkreti priemonė yra tos sistemos išimtis, nes pagal ją diferencijuojami ekonominės veiklos vykdytojai, kurių faktinė ir teisinė padėtis, atsižvelgiant į tai sistemai būdingus tikslus, yra panaši. Išimties buvimas – tai svarbiausias veiksnys, leidžiantis nuspręsti, ar priemonė yra *a priori* atrankioji,

68 2005 m. kovo 3 d. Sprendimo *Heiser* (C-172/03, EU:C:2005:130) 54 punktą ir nurodyta jurisprudencija.

69 Komisija, *Energy Prices and Costs in Europe*, SWD(2014) 20 *final*, III priedas. Tuo metu, kai buvo priimtas Sprendimas 2015/1585, Eurostato duomenys rodė, kad elektros kainos Vokietijoje pramoniniams klientams yra aštuntadaliu mažesnės už Sąjungos kainas, o vartotojams – mažesnės už Sąjungos vidurkį.

70 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Trapeza Eurobank Ergasias* (C-690/13, EU:C:2015:235) 22 punktą ir nurodyta jurisprudencija.

– trečia, jeigu priemonė yra išimtis, reikia nustatyti, ar referencinės sistemos pobūdis arba bendra struktūra pateisina tą išimtį⁷¹.

92. Taikant schemą, kuria pagrįstas 2012 m. EEG įstatymas, bendras principas yra tas, kad EEG papildomą mokestį moka visi elektros energijos vartotojai (iš tikrųjų įstatyme nustatyta galimybė ši mokestį perkelti jiems, ir taip praktiškai nuolat yra daroma).

93. EEG papildomo mokesčio sumažinimas kai kurioms apdirbamosios pramonės sektoriaus įmonėms, kaip antai pareiškėjoms, yra šio bendro principo išimtis, kuri naudinga tik toms įmonėms, o ne kituose gamybos sektoriuose veikiančioms energiją vartojančioms įmonėms. Todėl EEG papildomo mokesčio sumažinimas šiems energijai imlioms įmonėms yra atrankusis.

94. Pareiškėjos teigia, kad EEG papildomo mokesčio, kurį jos turi mokėti, sumažinimu siekiama padėti saugoti klimatą ir aplinką, taip pat užtikrinti darnų vystymąsi ir energijos tiekimą. Vis dėlto galima spėti, kad šie bendrojo intereso pagrindai veikia sietini su EEG papildomo mokesčio bendrąja sistema, o ne su šio mokesčio sumažinimu konkrečios kategorijos pramonės veiklos vykdytojams. Be to, juos atleidus (iš dalies) nuo bendros naštos, patiriamos dėl EEG papildomo mokesčio, kartu šios kategorijos ekonominės veiklos vykdytojai skatinami vartoti daugiau energijos ir sumažėja turimos pajamos, skirtos atsinaujinančiosios energijos ištekliams finansuoti. Taigi remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija tokia priežastis išimties nepagrindžia⁷².

95. Priemonės taip pat nepagrindžia tariama pagrindinių teisių apsauga, kuria remiasi įmonės pareiškėjos. Jų teigimu, jeigu jos mokėtų visą EEG papildomą mokestį, jų gamybos sąnaudos padidėtų tiek, kad tai trukdytų joms plėtoti ekonominę veiklą – taip būtų pažeistas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 16 straipsnis, pagal kurį užtikrinama teisė į laisvę užsiimti verslu.

96. Be to, kad šis argumentas su EEG papildomo mokesčio bendrąja sistema nesusijęs ir siejamas su išoriniu bendrojo intereso pagrindu, nei įmonės, nei Vokietijos vyriausybė nepateikė tikslų duomenų, kad įrodytų, jog jeigu turėtų mokėti tokį papildomą mokestį Sprendime 2015/1585 nustatytais sąlygomis, įmonės nebegalėtų veikti. To, kad nėra įrodymų, užtenka atitinkamam argumentui paneigti ir nereikia išsamiai analizuoti laisvės užsiimti verslu ir sektoriaus reguliavimo priemonių turinio ryšio.

97. Pagaliau nereikia paminėti, kad Sprendime 2015/1585 Europos Komisija sutiko su tuo, kad būtų galima leisti 2012 m. EEG įstatyme nustatytą pagalbą (t. y. sąnaudų, patiriamų dėl paramos EEG, sumažinimą), jeigu tenkinami „2014 m. gairių 185, 186 ir 187 punktuose nustatyt[i] tinkamumo kriterij[ai]“⁷³ ir toks sumažinimas „yra proporcingas, vertinant pagal 2014 m. gairių 188 ir 189 punktuose išdėstytus kriterijus“⁷⁴.

98. Taigi pripažįstama, kad tuo atveju, jeigu dėl EEG papildomo mokesčio iš tikrųjų kiltų pavojus konkurencinei įmonių, kurios intensyviai vartoja elektros energiją neviršydamos 2014 m. gairėse nustatytų ribų, padėčiai, šis mokestis būtų suderinamas su vidaus rinka. Todėl šiuo atveju kalbama ne apie absoliutų draudimą sumažinti šias sąnaudas, o apie tai, kad jos sumažinamos daugiau, negu leidžiama pagal šias gaires. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą neįrodyta, kad Sprendime 2015/1585 nustatytos sąlygos neatitinka šio kriterijaus.

71 2014 m. spalio 9 d. Sprendimo *Ministerio de Defensa ir Navantia* (C-522/13, EU:C:2014:2262) 42 ir 43 punktai; 2013 m. liepos 18 d. Sprendimo *P* (C-6/12, EU:C:2013:525) 19 punktas; 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Komisija / Nyderlandai* (C-279/08 P, EU:C:2011:551) 62 punktas; 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Paint Graphos ir kt.* (C-78/08 –C-80/08, EU:C:2011:550) 49 ir paskesni punktai; taip pat 2001 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Adria-Wien Pipeline ir Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke* (C-143/99, EU:C:2001:598) 48 punktas.

72 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Paint Graphos ir kt.* (C-78/08–C-80/08, EU:C:2011:550) 69 ir 70 punktai; 2006 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Portugalija / Komisija* (C-88/03, EU:C:2006:511) 81 punktas; 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimas *Komisija / Nyderlandai* (C-279/08 P, EU:C:2011:551); 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *British Aggregates / Komisija* (C-487/06 P, EU:C:2008:757) ir 2013 m. liepos 18 d. Sprendimo *P* (C-6/12, EU:C:2013:525) 27 ir paskesni punktai.

73 2014–2020 m. Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairės (OL C 200, 2014, p. 1).

74 Sprendimo 2015/1585 215 konstatuojamoji dalis.

99. Galiausiai pažymėtina, kad sumažinus 2012 m. EEG įstatyme nurodytą papildomą mokesčių suteikiamas atrankusis pranašumas įmonėms, kurioms taikoma ši išimtinė sistema, palyginti su likusiems vartotojams taikoma bendrąja sistema.

B. Dėl valstybės įsikišimo ar kišimosi perdavus valstybinius išteklius

100. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją tam, kad atrankų pranašumą būtų galima laikyti „pagalba“, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, jis turi būti, pirma, tiesiogiai ar netiesiogiai suteiktas iš valstybinių išteklių ir, antra, priskirtinas valstybei⁷⁵. Šios dvi sąlygos turi būti įvykdytos abi⁷⁶, tačiau pagal šią nuostatą vertinant priemonę jos dažnai nagrinėjamos kartu.

101. Įmonės pareiškėjos ir Vokietijos vyriausybė iš esmės mano, kad EEG papildomo mokesčio sumažinimas šioms įmonėms nepriskirtinas valstybei ir dėl jo valstybiniai ištekliai neperduoti.

1. Priemonės priskyrimas valstybei

102. Siekiant įvertinti, ar pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją priemonė priskirtina valstybei, pirmiausia reikia išnagrinėti, ar valdžios institucijos dalyvavo ją priimant. Taip akivaizdžiai būna tuo atveju, kai tam tikros kategorijos įmonėms suteiktas atrankusis pranašumas buvo nustatytas įstatyme⁷⁷.

103. Ir EEG papildomas mokesčiai, ir jo sumažinimas tam tikroms apdirbamosios pramonės sektoriaus energijai imlioms įmonėms nustatyti 2012 m. EEG įstatyme (40–44 straipsniuose). Elektros tiekimo bendrovės mokesčių šioms įmonėms sumažina ne *savo noru*, o laikydamosi Vokietijos valstybės priimtų įstatymų ir kitų teisės aktų, kuriais reglamentuojama šio sumažinimo teisinė sistema. Taigi man atrodo neginčijama, kad šio pranašumo suteikimas priskirtinas minėtai valstybei.

2. Valstybinių išteklių perdavimas tam tikroms įmonėms

104. Priemonė ne tik turi būti priskirtina valstybei, bet ir ją taikant turi būti perduoti valstybiniai ištekliai įmonėms gavėjoms.

105. Teisingumo Teismas sąvoką „valstybiniai ištekliai“ išaiškino plačiai – ji apima ne tik viešojo sektoriaus išteklius siaurąja prasme, bet ir tam tikromis aplinkybėmis kai kuriuos privačių subjektų išteklius.

106. Kai priėmus nacionalinės teisės aktus ar nacionalines priemones valstybės pajamos sumažėja netiesiogiai, tai nėra valstybinių išteklių perdavimas, jeigu šis padarinys susijęs su tokiais aktais ar priemonėmis⁷⁸. Taigi nuo darbo teisės nuostatų leidžianti nukrypti nuostata, kuria keičiama įmonių ir darbuotojų sutartinių santykių sistema, nelaikoma valstybinių išteklių perdavimu, nors dėl jos gali sumažėti socialinio draudimo įmokos ar mokesčiai, kuriuos valstybei turi mokėti įmonės ir darbuotojai⁷⁹.

75 2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija* (C-482/99, EU:C:2002:294) 24 punktas; 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.* (C-262/12, EU:C:2013:851) 16 punktas ir 2017 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *ENEA* (C-329/15, EU:C:2017:671) 20 punktas.

76 Pavyzdžiui, žr. 2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija* (C-482/99, EU:C:2002:294) 24 punktą.

77 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.* (C-262/12, EU:C:2013:851) 18 punktas; 2017 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *ENEA* (C-329/15, EU:C:2017:671) 22 punktas ir 2014 m. spalio 22 d. Nutarties *Elcogás* (C-275/13, nepaskelbta Rink., EU:C:2014:2314) 23 punktas.

78 2001 m. kovo 13 d. Sprendimo *PreussenElektra* (C-379/98, EU:C:2001:160) 62 punktas.

79 1998 m. gegužės 7 d. Sprendimo *Viscido ir kt.* (C-52/97, C-53/97 ir C-54/97, EU:C:1998:209) 13 ir 14 punktai ir 1993 m. lapkričio 30 d. Sprendimo *Kirsammer-Hack* (C-189/91, EU:C:1993:907) 17 ir 18 punktai.

107. Daugiausia sunkumų siekiant išsiaiškinti, ar valstybiniai ištekliai buvo perduoti, ar ne, kyla, kai valstybės patvirtina mechanizmus, kuriuos taikant kišamasi į ekonominę veiklą ir dėl kurių tam tikroms įmonėms gali būti suteiktas atrankusis pranašumas. Konkrečiai *neaiški* sritis yra valstybės kišimosi atvejai, kai nors ne tik priimami paprasti bendrieji teisės aktai, pagal kuriuos reglamentuojamas sektorius, ištekliai tiesiogiai neperduodami. Šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjamas vienas iš tokių atvejų, ir norint rasti sprendimą pirma reikia išnagrinėti sudėtingą (ir ne visada tiesiogiai taikomą) Teisingumo Teismo jurisprudenciją šiuo klausimu.

a) Su netiesioginiu valstybinių išteklių perdavimu susijusi Teisingumo Teismo jurisprudencija: nuo Sprendimo „PreussenElektra“ iki Sprendimo „Association Vent De Colère! ir kt.“

108. Valstybės įsikišimas ar kišimasis panaudojant valstybinius išteklius apima ir tiesiogiai valstybės suteiktą pagalbą, ir pagalbą, kuri suteikta per viešuosius arba privačiuosius subjektus, valstybės įsteigtus arba paskirtus tai pagalbai administruoti⁸⁰. Taikant Sąjungos teisę neleistina, kad valstybės pagalbos taisyklės būtų apeinamos vien įsteigus už šios pagalbos skirstymą atsakingas nepriklausomas institucijas⁸¹.

109. Valstybės priemonė, kurią taikant palaikomos tam tikros įmonės arba produktai, nepraranda neatlygintino pranašumo pobūdžio dėl to, kad visa arba iš dalies buvo finansuojama valdžios institucijos atitinkamoms įmonėms nustatytais ir renkamais įnašais⁸².

110. Iš tiesų SESV 107 straipsnio 1 dalis apima visas ekonomines priemones, kurias valdžios institucijos gali faktiškai panaudoti įmonėms remti, neatsižvelgiant į tai, ar šios priemonės nuolat priklauso valstybei. Net jeigu valstybės biudžetas nuolat nedisponuoja atitinkamomis sumomis, to, kad jos nuolat yra kontroliuojamos valstybės, vadinasi, jomis disponuoja kompetentingos nacionalinės institucijos, pakanka, kad jos būtų laikomos „valstybiniais ištekliais“⁸³.

111. Dėl elektros sektoriaus Teisingumo Teismas 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendime *Association Vent De Colère! ir kt.* patvirtino, kad „iš valstybės narės teisės aktais nustatytų mokėtinų įmokų finansuojami fondai, kuriuose lėšos [kaupiamos lėšos], valdomos ir paskirstomos vadovaujantis šiais teisės aktais, gali būti laikomi [laikomos] valstybės ištekliais, kaip jie suprantami pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, net jei juos [jas] valdo skirtingos valstybės valdžios įstaigos [su valdžios institucija nesusiję subjektai]“⁸⁴.

112. Iš šios jurisprudencijos matyti, kad valdžios institucijų kišimosi ir jų vykdomos kontrolės lygis, kiek tai susiję su ištekliais, yra svarbiausias atsakant į klausimą, ar nagrinėjami ištekliai yra valstybiniai ištekliai, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

80 1977 m. kovo 22 d. Sprendimo *Steinike & Weinlig* (78/76, EU:C:1977:52) 21 punktas; 2001 m. kovo 13 d. Sprendimo *PreussenElektra* (C-379/98, EU:C:2001:160) 58 punktas ir 2017 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *ENEA* (C-329/15, EU:C:2017:671) 23 punktas.

81 2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija* (C-482/99, EU:C:2002:294) 23 punktas.

82 1977 m. kovo 22 d. Sprendimo *Steinike & Weinlig* (78/76, EU:C:1977:52) 22 punktas.

83 2002 m. gegužės 16 d. Sprendimo *Prancūzija / Komisija* (C-482/99, EU:C:2002:294) 37 punktas; 2008 liepos 17 d. Sprendimo *Essent Netwerk Noord ir kt.* (C-206/06, EU:C:2008:413) 70 punktas; 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.* (C-262/12, EU:C:2013:851) 21 punktas ir 2017 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *ENEA* (C-329/15, EU:C:2017:671) 25 punktas.

84 Sprendimo C-262/12 (EU:C:2013:851) 25 punktas ir 1974 m. liepos 2 d. Sprendimo *Italija / Komisija* (173/73, EU:C:1974:71) 35 punktas.

113. Tai, kad valdžios institucijos nevykdo kontrolės, paaiškina aplinkybę, kad Teisingumo Teismas pagalba nelaiko, pavyzdžiui, atvejų, kai iš profesinės asociacijos narių gauti išteklių skiriami šių narių interesus atitinkančiam konkrečiam tikslui finansuoti, dėl jų sprendimą priima privati organizacija ir jais siekiama išimtinai komercinio tikslo, o valstybė narė jų atžvilgiu paprasčiausiai veikia kaip priemonė, kad prekybos organizacijos nustatytas įnašas taptų privalomas. Šių atvejų pavyzdžių pateikta sprendimuose *Pearle*⁸⁵ ir *Doux Élevages*⁸⁶.

114. Tai, kad valstybė nekontroliuoja išteklių perdavimo, taip pat paaiškina aplinkybę, kad Teisingumo Teismas pagalba nelaiko reguliavimo atvejų, dėl kurių perskirstomi finansai – iš vieno privataus subjekto perduodami kitam, valstybei papildomai nesikišant. Iš esmės valstybiniai išteklių neperduodami, jeigu pinigai iš vieno privataus subjekto tiesiogiai patenka kitam ir nepervedami per viešąjį ar privatųjį subjektą, kurį valstybė paskyrė perdavimui administruoti⁸⁷.

115. Valstybiniai išteklių taip pat neperduodami, kai įmonės, daugiausia privačios, nėra valstybės narės įgaliotos administruoti tokių išteklių, bet paprasčiausiai yra įpareigosios pirkti iš nuosavų finansinių lėšų⁸⁸. Ši prielaida padaryta Sprendime *PreussenElektra*, pagal kurį privatiems tiekėjams valstybės narės nustatyta pareiga už nustatytas minimalias kainas pirkti iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją nereiškia, kad tiesiogiai ar netiesiogiai perduodami valstybiniai išteklių šios rūšies elektros energiją gaminančioms įmonėms; ši aplinkybė nesikeičia dėl to, kad įmonių, kurioms taikoma ta pareiga, pajamos yra mažesnės (ir dėl to gali sumažėti mokestinės pajamos), nes toks padarinys būdingas šiai priemonei⁸⁹. Tuo atveju atitinkamos įmonės (t. y. privatūs elektros energijos tiekėjai) buvo įpareigoti iš savo nuosavų finansinių išteklių pirkti konkrečios rūšies elektros energiją, tačiau valstybė jų nebuvo skyrusi pagalbos schemai administruoti.

116. Teisingumo Teismas taip pat nenustatė valstybės kontrolės (taigi nebuvo ir valstybinės išteklių perdavimo), nagrinėdamas Lenkijos mechanizmą, pagal kurį tiekėjai buvo įpareigoti parduoti kogeneracijos būdu pagamintos elektros energijos dalį, sudarančią 15 % jų metinės elektros energijos pardavimo galutiniams vartotojams sandorių vertės⁹⁰.

85 2004 m. liepos 15 d. Sprendimo *Pearle ir kt.* (C-345/02, EU:C:2004:448) 41 punktas. Šioje byloje, susijusioje su optikų reklamos kampanijos finansavimu, išteklius šiai reklamai apmokėti iš privačių įmonių rinko viešosios teisės reglamentuojama profesinė organizacija. Teisingumo Teismas atmetė „valstybinių išteklių“ buvimo galimybę, nes ši organizacija „niekada nebuvo įgaliota laisvai disponuoti įmokomis, kurios buvo privalomai mokamos [reklamos] kampanijai finansuoti“.

86 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Doux Élevage ir Coopérative agricole UKL-ARREE* (C-677/11, EU:C:2013:348) 36 punktas. Šioje byloje, susijusioje su dekretu, pagal kurį profesinėje organizacijoje sudaryto susitarimo, kuriame nustatyta rinkliava siekiant finansuoti šios organizacijos nuspręstą bendrą veiklą, taikymo sritis išplečiama visiems specialistams (žemės ūkio gamybos ir kalakutų auginimo sektorius), nebuvo nustatytas valstybinių išteklių buvimo faktas. Iš tikrųjų nacionalinės institucijos iš minėtų rinkliavų gautų išteklių negalėjo naudoti tam tikroms įmonėms remti – dėl šių išteklių naudojimo nusprendavo tarpšakinė organizacija, kad būtų įgyvendinti jos nustatyti tikslai. Tokių išteklių valstybė nuolat nekontroliavo ir valstybės institucijos jais nedisponavo.

87 1978 m. sausio 24 d. Sprendimo *Van Tiggele* (82/77, EU:C:1978:10) 25 ir 26 punktai.

88 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Essent Netwerk Noord ir kt.* (C-206/06, EU:C:2008:413) 74 punktas; 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.* (C-262/12, EU:C:2013:851) 35 punktas ir 2017 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *ENEA* (C-329/15, EU:C:2017:671) 26 punktas.

89 2001 m. kovo 13 d. Sprendimo *PreussenElektra* (C-379/98, EU:C:2001:160) 59–62 punktai. Taip pat žr. 2009 m. kovo 5 d. Sprendimo *UTECA* (C-222/07, EU:C:2009:124) 43–47 punktus dėl filmų gamybai finansuoti transliuotojams nustatytų privalomų įmokų, dėl kurių valstybiniai išteklių neperduodami.

90 2017 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *ENEA* (C-329/15, EU:C:2017:671) 27–30 punktai. Lenkijos kompetentinga institucija patvirtino maksimalius elektros energijos pardavimo galutiniams vartotojams tarifus taip, kad įmonės negalėjo su šia pareiga pirkti susijusios finansinės naštos nuolat perkelti galutiniams vartotojams. Todėl, esant tam tikroms aplinkybėms, elektros energijos tiekėjai pirko aptariamą kogeneracijos būdu gaminamą elektros energiją už didesnę kainą nei ta, už kurią ši energija parduodama galutiniams vartotojams, ir dėl to šie tiekėjai patyrė papildomų sąnaudų. Kadangi šių papildomų sąnaudų nebuvo galima visiškai perkelti galutiniams vartotojams ir jos nebuvo finansuojamos iš valstybės narės nustatytų privalomų įmokų arba net ir taikant visiško kompensavimo mechanizmą, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tiekimo įmonės valstybės nebuvo įgaliotos administruoti valstybinių išteklių, bet iš nuosavų išteklių finansavo joms tenkančią pareigą pirkti.

117. Vis dėlto, kai privačių asmenų mokami mokesčiai perduodami per viešąjį ar privatųjį subjektą, paskirtą perduoti juos gavėjams, laikoma, kad valstybės kontrolė vykdoma ir valstybiniai ištekliai perduodami. Taip buvo byloje *Essent Netwerk Noord*, kurioje privačiajam subjektui teisės aktais buvo pavesta rinkti elektros kainos (tarifo) priedą valstybės vardu, – šis subjektas buvo įpareigotas perduoti priedą gavėjams, tačiau jam neleista naudoti iš priedo gautų pajamų kitais tikslais, nei nustatyta teisės aktuose. Bendrą tokio priedo sumą (kurią Teisingumo Teismas laikė mokesčiu) kontroliavo valstybė, ir to užteko laikyti ją valstybiniais ištekliais⁹¹.

118. Teisingumo Teismas konstatavo, kad valstybės kontrolė vykdyta ir byloje *Vent de Colère! ir kt.* nagrinėjamu atveju, kai buvo taikomas visų galutinių vartotojų finansuojamas mechanizmas, pagal kurį visiškai kompensuotos papildomos įmonių, privalančių pirkti vėjo jėgainių pagamintą elektros energiją (didesne nei rinkos kaina), patirtos sąnaudos. Nuspręsta, kad buvo įsikišta panaudojant valstybinius išteklius, net jeigu šis mechanizmas iš dalies pagrįstas tuo, kad išteklius tiesiogiai vieni kitiems perdavė privatūs subjektai⁹².

119. Panašiai nuspręsta ir Teisingumo Teismo nutartyje byloje *Elcogás*, kurioje buvo ginčijamasi, ar „sumos, skirtos privačiai energijos gamybos įmonei, kurias finansuoja visi nacionalinėje teritorijoje esantys galutiniai elektros energijos vartotojai <...>, laikomos valstybės pagalba [įsikišimu arba kišimusi panaudojant valstybinius išteklius]“⁹³.

120. Teisingumo Teismas pateikė tokį atsakymą: tai įmonei taikytas papildomų sąnaudų kompensavimo mechanizmas (finansuojamas lėšomis, gautomis taikant galutinį elektros tarifą, taikomą visiems Ispanijos vartotojams ir transporto bei skirstomųjų tinklų naudotojams nacionalinėje teritorijoje) laikytinas valstybės įsikišimu arba kišimusi panaudojant valstybinius išteklius, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Šiuo klausimu nesvarbu, kad „sumos, skirtos papildomoms sąnaudoms kompensuoti, gaunamos ne iš specialaus elektros energijos tarifo priedo ir kad siaurąja prasme nagrinėjamas finansavimo mechanizmas nepatenka į mokesčio, mokestinės rinkliavos arba parafiskalinio mokesčio kategoriją pagal nacionalinę teisę“⁹⁴.

121. Valstybės kontrolė taip pat konstatuota tuo atveju, kai pajamos pagal Danijos sistemą gautos siekiant valstybės bendrovei (*TV2 Reklame*) mokėti kompensaciją už jos valdomą pagalbą, t. y. teisę parduoti TV2 reklamos laiką, todėl Teisingumo Teismas šias pajamas pripažino valstybiniais ištekliais⁹⁵.

b) Valstybinių išteklių perdavimas šioje byloje

122. Kaip teigia Vokietijos vyriausybė ir įmonės pareiškėjos, EEG papildomas mokestis ir jo mažinimas tam tikroms energijai imlioms įmonėms yra įstatyme nustatyti mechanizmai, tačiau dėl jų valstybiniai ištekliai neperduodami ir Vokietijos institucijos jų nekontroliuoja. Jos mano, kad šiam mechanizmui taikomas Sprendimas *PreussenElektra*, nes 2012 m. EEG įstatyme nepadaryta esminių pakeitimų, palyginti su 1990 m. Vokietijos teisės aktu, kurio Teisingumo Teismas nelaikė valstybės pagalba.

91 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Essent Netwerk Noord* (C-206/06, EU:C:2008:413) 69–75 punktai.

92 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent de Colère ir kt.* (C-262/12, EU:C:2013:851) 25 ir 26 punktai.

93 2014 m. spalio 22 d. Nutarties C-275/13, nepaskelbta Rink., EU:C:2014:2314, 20 punktas.

94 Ten pat, 30 ir 31 punktai. Pastarasis patikslinimas gali būti svarbus siekiant pateikti atsakymą dėl šio prieštaravimo (nurodyto Sprendimo 2015/1585 116 konstatuojamojoje dalyje): „EEG papildomas mokestis nėra specialus įnašas (vok. *Sonderabgabe*), kaip apibrėžta Vokietijos konstituciniame įstatyme, nes iš EEG papildomo mokesčio gautos pajamos nebuvo sumokėtos į valstybės biudžetą, o valdžios institucijos negalėjo disponuoti tomis lėšomis, net ir netiesiogiai“.

95 2017 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Komisija / TV2/Danmark* (C-656/15 P, EU:C:2017:836) 59 ir 63 punktai. Šioje byloje Danijos valstybė buvo įsteigusi ir kontroliavo dvi valstybės įmones (*TV2 Reklame* ir *Fondo TV2*), taip pat buvo įpareigojusi jas valdyti pajamas, gautas pardavus kitos valstybės įmonės (*TV2/Danmark*) reklamos laiką. Šias pajamas visada kontroliavo ir jomis disponavo valstybė – jos Kultūros ministerija turėjo galimybę nuspręsti šias pajamas skirti kitam tikslui, nei pervesti į TV2 fondą.

123. Komisija, priešingai, teigia, kad ištekliai daug energijos vartojančioms įmonėms perduodami kontroliuojant Vokietijos institucijoms (ji taip teigė ir Sprendime 2015/1585). Jos nuomone, šis atsinaujinančiosios energijos skatinimo mechanizmas skiriasi nuo nagrinėto Sprendime *PreussenElektra* ir yra panašesnis į tuos mechanizmus, kuriuos naudoja kitos valstybės narės (Belgija, Prancūzija, Ispanija, Austrija) ir kuriuos Teisingumo Teismas pripažino valstybės pagalba, nes manė, kad pagal juos ištekliai buvo perduodami tam tikroms įmonėms, kontroliuojant atitinkamoms valstybės institucijoms⁹⁶.

124. Išanalizavęs šioje srityje suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, pritariu Komisijos nuomonei. Iš pradžių priminsiu, kad EEG papildomą mokestį, kurį renka ir administruoja perdavimo tinklo operatoriai, nustatė Vokietijos institucijos, kad būtų padengtos 2012 m. EEG įstatyme numatytos dėl reguliuojamų tarifų patiriamos sąnaudos ir rinkos priemoka, dėl kurių žaliosios elektros energijos (EEG) gamintojams buvo užtikrinama didesnė nei rinkos kaina. Todėl EEG papildomas mokestis yra Vokietijos valstybės politikos, orientuotos į paramą EEG elektros energijos gamintojams ir nustatytos 2012 m. EEG įstatyme bei jį papildančiuose teisės aktuose, dalis. Šio papildomo mokesčio sumažinimo tam tikroms apdirbamosios pramonės sektoriaus energijai imlioms įmonėms tikslas buvo sušvelninti poveikį, kurį minėtos paramos sąnaudos turi atitinkamiems šių įmonių biudžetams.

125. Pagrindiniai požymiai, iš kurių matyti, kad Vokietijos institucijos kontroliuoja dėl EEG papildomo mokesčio gautus išteklius (taip pat šio mokesčio sumažinimą tam tikroms energijai imlioms įmonėms), taigi ir tai, kad šie ištekliai yra „valstybiniai ištekliai“, yra:

- šių išteklių viešasis pobūdis,
- tai, kad EEG papildomą mokestį administruoja perdavimo tinklo operatoriai, vykdydami teisės aktuose nustatytą įpareigojimą,
- Vokietijos institucijos vykdo administracinę EEG papildomo mokesčio ir jo mažinimo tam tikroms energijai imlioms įmonėms kontrolę.

1) Išteklių, gautų taikant EEG papildomą mokestį, ir šio mokesčio sumažinimo tam tikroms energijai imlioms įmonėms viešasis pobūdis

126. Iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminamos elektros energijos gamintojams suteikiama garantija, kad tokia elektros energija bus perkama pirmenybės tvarka, taip pat, kad vietos skirstomųjų tinklų operatoriai mokės už ją tam tikrą sumą (mokėdami teisės aktuose numatytas išmokas). Šie operatoriai iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją perduoda perdavimo tinklų operatoriams, kurie skirstomųjų tinklų operatoriams privalo apmokėti šių sumokėtas išmokas. EEG papildomas mokestis apskaičiuojamas atsižvelgiant į elektros energijos pardavimą elektros energijos biržoje. Paskui EEG papildomas mokestis visiškai finansiškai paskirstomas perdavimo tinklų operatoriams, kurie jį perkelia įmonėms, tiekiančioms elektros energiją galutiniams vartotojams.

127. EEG papildomo mokesčio perkėlimas yra įmonių tiekėjų verslo sprendimas, tačiau *de facto* jis vykdomas sistemingai ir atitinka 2012 m. EEG įstatymo tikslą. Papildomo mokesčio mažinimas tam tikroms energijai imlioms įmonėms kompensuojamas atitinkamai jį padidinant likusiems vartotojams⁹⁷, t. y. tiems vartotojams, kuriems šis mažinimas netaikomas.

⁹⁶ 2008 m. liepos 17 d. Sprendimas *Essent Netwerk Noord ir kt.* (C-206/06, EU:C:2008:413); 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *Association Vent De Colère! ir kt.* (C-262/12, EU:C:2013:851); 2014 m. spalio 22 d. Nutartis *Elcogás* (C-275/13, nepaskelbta Rink., EU:C:2014:2314) ir 2014 m. gruodžio 11 d. Bendrojo Teismo sprendimas *Austrija / Komisija* (T-251/11, EU:T:2014:1060).

⁹⁷ Taip teigiama Sprendimo 2015/1585 54 konstatuojamojoje dalyje: „Vokietijos energijos vartotojų asociacija (vok. *Bund der Energieverbraucher*), kuri iš pradžių Komisijai skundė 2012 m. EEG įstatymą <...>, tvirtino, kad EEG papildomo mokesčio sumažinimai iš tikrųjų yra valstybės pagalba <...> daug energijos vartojančioms įmonėms ir kad jais daroma žala toms Vokietijos įmonėms ir vartotojams, kurie turi mokėti didesnę EEG papildomą mokestį ir negali naudotis panašiais sumažinimais“.

128. Vokietijos vyriausybės ir įmonių pareiškėjų teigimu, taikant EEG papildomą mokestį (taigi ir jo mažinimą) tik kaupiamos privačios lėšos taip pat privačiose įmonėse, kurių santykiai ir toliau reglamentuojami pagal civilinę teisę vien sudarant sutartis. Pagal šią sistemą taikant įstatymą nustatoma minimali kaina, už kurią privačios įmonės parduoda produktą.

129. Šiam argumentui nepritariu, nes EEG papildomas mokestis nustatytas ne vien perdavimo tinklo operatorių iniciatyva, o taikant Vokietijos teisės aktus, kuriuose yra nustatyti naudos gavėjai (EEG elektros energijos gamintojai ir tam tikros energijai imlios įmonės), vadinamieji „tinkamumo kriterijai“ ir pagalbos dydis, siekiant rinkti finansinius išteklius EEG elektros energijos rėmimo išlaidoms padengti.

130. Perdavimo tinklo operatoriai negali laisvai nustatyti pageidaujamo EEG papildomo mokesčio ir Vokietijos institucijos prižiūri, kaip jis apskaičiuojamas, renkamas ir administruojamas, taip pat prižiūri energijai imlioms įmonėms taikomą mažinimą, kuris priklauso nuo išankstinio administracinio akto. Taikant nuostatas, pagal kurias reglamentuojamas toks papildomas mokestis, užtikrinama, kad dėl šio mokesčio būtų gauta pakankamai finansinių lėšų siekiant finansuoti EEG elektros energijos rėmimą, įskaitant energijai imlioms įmonėms naudingą mokesčio atskaitą. Pagal šias nuostatas negalima gauti papildomų pajamų (daugiau, nei reikia šioms sąnaudoms padengti), ir perdavimo tinklo operatoriai EEG papildomo mokesčio negali naudoti kitos rūšies veiklai finansuoti.

131. EEG papildomo mokesčio finansavimas ir šio mokesčio mažinimas buvo suplanuoti taip, kad remiant EEG elektros energijos gamybą patiriamos sąnaudos pakopine tvarka būtų perkeltos Vokietijos elektros energijos rinkos dalyviams. Kaip jau nurodžiau, sistemos logika yra tokia:

- galutiniai elektros energijos vartotojai moka EEG papildomą mokestį, ir taip sušvelninamas šio mokesčio poveikis tam tikroms energijai imlioms įmonėms,
- žaliosios elektros energijos gamintojai gauna atitinkamą finansinę paramą ir
- vietos skirstymo įmonės, perdavimo tinklo operatoriai ir įmonės tiekėjos išipareigoja perkelti EEG papildomo mokesčio sumą, Vokietijos institucijoms nuolat vykdant kontrolę.

132. Taigi EEG papildomas mokestis dėl savo pobūdžio priskirtinas prie valstybinių išteklių, kuriais remiama žaliosios elektros energijos gamyba, ir nelaikytinas paprastais privačiais ištekliais, dėl kurių įmonės ir vartotojai gali derėtis tarpusavyje.

133. Šio mokesčio laikyti valstybiniais ištekliais netrukdo tai, kad Vokietijoje nėra viešojo subjekto, kurio konkreti paskirtis būtų administruoti šiuos išteklius; tokia funkcija priskirta elektros energijos rinkos dalyviams (visų pirma (bendrai) perdavimo tinklo operatoriams). Kaip jau priminiau, Teisingumo Teismas yra nurodęs, jog tam, kad būtų perduoti valstybiniai ištekliai, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį, nebūtina, kad jie būtų paimti iš valstybės biudžeto ar turto arba kad juos rinktų, perskirstytų ir administruotų viešasis subjektas.

134. Siekiant išteklius laikyti valstybiniais ištekliais, užtenka, kad privatūs asmenys juos perduotų kitiems privatiems asmenims ir kad jie atitektų galutiniams pagalbos gavėjams, net tuo atveju, kai šiuos išteklius administruoja su valdžios institucija nesusiję subjektai, jeigu ekonominiai ištekliai perduodami (šiuo atveju iš galutinių vartotojų – žaliąją elektros energiją gaminančioms įmonėms) laikantis teisės aktuose nustatyto įpareigojimo ir vykdant administracinę kontrolę. Toks pagalbos mechanizmas numatytas 2012 m. EEG įstatyme ir jis man atrodo panašus į mechanizmus, dėl kurių priimtas Sprendimas *Association Vent De Colère! ir kt.*⁹⁸

⁹⁸ 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.* (C-262/12, EU:C:2013:851) 25 punktą; 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Essent Network Noord ir kt.* (C-206/06, EU:C:2008:413) 70 punktą ir 2014 m. spalio 22 d. Nutarties *Elcogás* (C-275/13, EU:C:2014:2314) 32 punktą.

135. Parengti pagalbos schemą turėjo Vokietijos teisės aktų leidėjas, todėl šiuo atveju situacija nėra panaši į tą, kuri buvo nagrinėjama Sprendime *Doux Élevage*⁹⁹. Be to, šių sumų paskirtį (EEG elektros energijos gamybos rėmimas) nustatė pats teisės aktų leidėjas ir perdavimo tinklo operatoriai neturi diskrecijos nuspręsti dėl jų panaudojimo¹⁰⁰.

136. Kitaip, nei teigia Vokietijos vyriausybė ir įmonės pareiškėjos, šioje byloje nagrinėjamas atvejis nepanašus į nagrinėtąjį Sprendime *PreussenElektra*. Tame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad Vokietijos teisės aktuose nustatyta iš atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją gaminančių įmonių galimybė parduoti šią energiją už didesnę nei rinkos kainą nereiškia, kad sutelkiami valstybiniai išteklių. Mano nuomone, abiejų bylų pagrindiniai skirtumai yra tokie:

- bylos *PreussenElektra* atveju privačios įmonės nebuvo įstatyme įpareigtos administruoti valstybinius išteklius ir energiją privalėjo pirkti naudodamos nuosavus finansinius išteklius¹⁰¹. Priešingai, perdavimo tinklo operatorių pareiga mokėti papildomą atlygį EEG elektros energijos gamintojams vykdoma ne naudojant nuosavus finansinius išteklius, o taikant EEG papildomą mokestį, kuriuo siekiama tik finansuoti paramos ir kompensavimo sistemas, sukurtas pagal 2012 m. EEG įstatymą.
- Taikant byloje *PreussenElektra* nagrinėtą mechanizmą nebuvo kompensavimo sistemos, o pagal 2012 m. EEG įstatymą valstybė žaliąją elektros energiją gaminantiems privatiems veiklos vykdytojams užtikrina, kad jų patirtos papildomos sąnaudos būtų visiškai padengtos, ir leidžia šias sąnaudas visiškai finansuoti vartotojų lėšomis.
- 2012 m. EEG įstatyme EEG papildomas mokestis (ir jo mažinimas tam tikroms apdirbamosios pramonės sektoriaus energijai imlioms įmonėms) nustatytas numačius jo perkėlimą vartotojams pakopine tvarka, kuri užtikrina perdavimo tinklo operatoriai, taip, kad visą jo sumą *de facto* moka vartotojai (apmokėdami sąskaitas faktūras) ir ją gauna EEG elektros gamintojai. Byloje *PreussenElektra*, priešingai, šios aplinkybės nebuvo.

137. Atsižvelgiant į šioje byloje nagrinėjamos sistemos požymius, jos negalima kvalifikuoti vien kaip minimalios produkto (EEG elektros energijos) pirkimo ir pardavimo, kuri tarpusavyje vykdo privačios įmonės, kainos nustatymo mechanizmo, kaip tai suprantama pagal sprendimus *PreussenElektra* ir *Van Tiggele*. Priešingai, sistema yra bendresnė – pagal ją skatinama atsinaujinančioji energija, kurios gamintojams užtikrinamas valstybinių išteklių srautas, galutinėje stadijoje ateinantis iš galutinių vartotojų ir centralizuotai administruojamas perdavimo tinklo operatorių, kontroliuojamų ir prižiūrimų trijų Vokietijos institucijų, t. y. *Bundesnetzagentur* (Federalinė tinklų agentūra, toliau – *BNetzA*), *BAFA* ir *Umweltbundesamt* (Aplinkos agentūra). Šias funkcijas aptarsiu toliau.

2) Teisės aktuose nustatyta perdavimo tinklo operatorių pareiga administruoti EEG papildomą mokestį ir jo sumažinimą energijai imlioms įmonėms

138. Vokietijos vyriausybė ir įmonės pareiškėjos prieštarauja Sprendime 2015/1585 pateiktam vertinimui ir neigia, kad perdavimo tinklo operatoriai bendrai buvo paskirti valstybiniais ištekliams administruoti. Jų nuomone, įvairūs operatoriai, kuriems taikomas 2012 m. EEG įstatymas, kaip ir likusieji ekonominės veiklos vykdytojai, tik perduoda vieni kitiems privačius išteklius, susidarančius dėl teisės aktuose jiems pripažintų teisių. Tuo jie skiriasi nuo viešųjų ar privačiųjų subjektų, kurių dalyvavimas EEG elektros energijai suteiktos pagalbos mechanizmuose buvo nagrinėjamas Sprendime *Association Vent De Colère! ir kt.*

99 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimas *Doux Élevage ir Coopérative agricole UKL-ARREE* (C-677/11, EU:C:2013:348).

100 2006 m. birželio 15 d. Sprendimo *Air Liquide Industries Belgium* (C-393/04 ir C-41/05, EU:C:2006:403) 46 punktą ir nurodyta jurisprudencija.

101 Šiuo klausimu žr. 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Association Vent De Colère! ir kt.* (C-262/12, EU:C:2013:851) 35 punktą.

139. Mano nuomone, yra priešingai – perdavimo tinklo operatoriai neišvengiamai privalo administruoti EEG papildomą mokestį (įskaitant jo sumažinimą energijai imlioms įmonėms), vykdydami 2012 m. EEG įstatyme jiems nustatytą pareigą, ir jų vaidmuo tampa centrinis užtikrinant EEG elektros energijos rėmimo sistemos veikimą. Tokią išvadą galima daryti atsižvelgiant į funkcijas, visų pirma numatytas 2012 m. EEG įstatymo 34–39 straipsniuose¹⁰².

140. Renkant EEG papildomą mokestį gaunami išteklių, naudotini tikslams, kuriuos iš anksto ir išskirtinai nustatė Vokietijos teisės aktų leidėjas; šiam mokesčiui surinkti reikia tam tikrų tarpininkų, atsakingų už jo rinkimą ir administravimą. Mokesčio sumos apskaitomos atskirai, jos neįtraukiamos į perdavimo tinklo operatorių bendrą biudžetą ir šiems operatoriams neleidžiama jomis laisvai disponuoti. Perdavimo tinklo operatoriai pagal valstybės pavedimą įsipareigoja būtent padėti užtikrinti, kad finansinis srautas iš galutinių vartotojų patektų gamintojams, vykdydami teisės aktuose jiems nustatytą įpareigojimą. Taigi jie ne tvarko privačius išteklius, o valstybei prižiūrint administruoja papildomą mokestį, kuris pagal savo pobūdį patenka į viešosios teisės taikymo sritį.

3) Vokietijos institucijų vykdoma EEG papildomo mokesčio kontrolė

141. Vokietijos vyriausybė ir įmonės pareiškėjos teigia, kad valdžios institucijų, ypač *BNetzA* ir *BAFA*, įgaliojimai yra pernelyg maži, kad jos galėtų vykdyti reikšmingą EEG papildomo mokesčio kontrolę (taigi ir mokesčio mažinimo energijai imlioms įmonėms kontrolę). Pasak Vokietijos, 2012 m. EEG įstatymo normomis dėl papildomo mokesčio apskaičiavimo metodo, skaidrumo reikalavimo ir *BNetzA* vykdomos priežiūros tik siekiama užskirsti kelią tam, kad kuris nors privatus veiklos vykdytojas mokėjimų grandinėje neteisėtai pasipelnytų.

142. Vis dėlto Vokietijos institucijos ne tik prižiūri veiklos vykdytojų, dalyvaujančių renkant EEG papildomą mokestį, veiksmų teisėtumą, bet ir, jei reikia, skiria baudas (*BNetzA*) arba patvirtina energijai imlios įmonės teisę į papildomo mokesčio dydžio sumažinimą (*BAFA*). Mano nuomone, jų vykdoma kontrolė ir administracinė priežiūra yra neginčijamos.

¹⁰² Pagal Sprendimo 2015/1585 106 konstatuojamąją dalį perdavimo tinklo operatoriai turi:

„– pirkti savo teritorijoje pagamintą EEG elektros energiją tiesiogiai iš gamintojo, jeigu gamintojas turi tiesioginę jungtį su perdavimo linija, arba iš skirstymo sistemos operatorių supirkimo tarifais arba sumokėti prekybos išmoką [rinkos priemonę]; todėl EEG elektros energija ir finansinė 2012 m. EEG įstatyme numatytos paramos našta yra sutelkta kiekvieno iš keturių perdavimo sistemos [tinklo] operatorių lygmeniu,

taikyti žaliajai elektros energijai taikomą lengvatą tiekėjams, kurie jos prašo ir įvykdo reikiamas 2012 m. EEG įstatymo 39 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas,

tarpusavyje išlyginti EEG elektros energijos kiekį taip, kad kiekvienas iš jų nupirktų tokią pačią EEG elektros energijos dalį,

parduoti EEG elektros energiją neatidėliotinų sandorių rinkoje, laikydamiesi 2012 m. EEG įstatyme ir jo įgyvendinimo nuostatose nustatytų taisyklių; tai daryti gali drauge,

drauge apskaičiuoti EEG papildomą mokestį, – jis turi būti toks pats kiekvienai Vokietijoje suvartojama KWh, – kuris apskaičiuojamas kaip skirtumas tarp pajamų, gautų pardavus EEG elektros energiją, ir išlaidų, susijusių su EEG elektros energijos pirkimu,

drauge specialiu formatu skelbti EEG papildomą mokestį bendroje interneto svetainėje,

taip pat skelbti apibendrintą informaciją apie EEG elektros energiją,

palyginti prognozuotą EEG papildomą mokestį su faktiniu konkrečių metų mokesčiu ir patikslinti kitų metų papildomą mokestį,

iš anksto skelbti kelerių metų prognozes,

rinkti EEG papildomą mokestį iš elektros energijos tiekėjų,

(kiekvienas) visiems finansiniams srautams (išlaidų ir pajamų), susijusiems su 2012 m. EEG įstatymu, naudoti atskiras banko sąskaitas.“

143. Konkrečiai pagal 2012 m. EEG įstatymo 61 straipsnį *BNetzA*, įgyvendindama savo priežiūros funkcijas, turi kontroliuoti, kad perdavimo tinklo operatoriai prekiautų EEG elektros energija pagal to paties įstatymo 37 straipsnio nuostatas ir kad EEG papildomą mokestį apskaičiuotų, nustatytų, paskelbtų ir sąskaitas elektros energijos tiekėjams išrašytų, laikydamiesi įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų. Kita vertus, pagal 2012 m. EEG įstatymo 48 straipsnį perdavimo tinklo operatoriai *BNetzA* teikia duomenis, naudojamus taikant kompensavimo mechanizmą¹⁰³.

144. *BNetzA* suteikti vykdymo užtikrinimo įgaliojimai ir patikėtos funkcijos, susijusios su įvairiomis sąnaudomis ir pajamomis, kurias perdavimo tinklo operatoriams leidžiama įtraukti apskaičiuojant EEG papildomą mokestį. Ši agentūra gali priimti privalomus sprendimus, reikalaujama pakoreguoti EEG papildomo mokesčio dydį, taip pat skirti baudas sistemoje dalyvaujantiems veiklos vykdytojams, kad priverstų laikytis 2012 m. EEG įstatymo.

145. Kalbant apie energijai imlias įmones, administraciniai veiksmai taip pat yra svarbūs: šios bendrovės kompetentingai ministerijai turi teikti būtiną informaciją, kad ji galėtų patikrinti, ar įgyvendinti tikslai, kurių siekiama pagal 2012 m. EEG įstatymo 40 straipsnį. *BNetzA* turi užtikrinti, kad EEG papildomas mokestis būtų sumažintas tik elektros energijos tiekėjams, kurie atitinka 2012 m. EEG įstatymo 39 straipsnio sąlygas. Be to, BAFA sprendžia, ar energijai imlios įmonės, kurios to prašė, turi teisę mokėti tik sumažintą EEG papildomą mokestį; šį sprendimą galima užginčyti ne Vokietijos civiliniuose, o administraciniuose teismuose.

146. Atsižvelgdamas į šiuos neišsamiai išvardytus Vokietijos institucijų įgaliojimus, susijusius su taikant EEG papildomą mokestį surinktų išteklių priežiūra ir kontrole, manau, kad nėra pakankamai priežasčių tvirtinti, jog Sprendimas 2015/1585 negalioja, tiek kiek jame teigiama, kad šiuos išteklius kontroliuoja tos valstybės institucijos.

147. Taigi manau, kad EEG papildomo mokesčio mažinimas, koks taikytas įmonėms pareiškėjoms, reiškia, kad joms perduodami valstybiniai ištekliai, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

V. Išvada

148. Atsižvelgdamas į pateiktus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui:

- 1) pripažinti nepriimtiniu *Verwaltungsgericht Frankfurt am Main* (Frankfurto prie Maino administracinis teismas, Vokietija) pateiktą prejudicinį klausimą;
- 2) to nepadarius, nuspręsti, kad šioje byloje nenustatyta duomenų, dėl kurių 2014 m. lapkričio 25 d. Europos Komisijos sprendimą (ES) 2015/1585 dėl pagalbos schemos SA.33995 (2013/C) (ex 2013/NN) [kurią Vokietija įgyvendino, siekdama paremti iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją ir daug energijos vartojančias įmones] būtų galima pripažinti negaliojančiu, kiek tai susiję su bendro papildomo mokesčio, nustatyto Vokietijos teisės aktuose, sumažinimu tam tikroms daug elektros energijos vartojančioms įmonėms.

¹⁰³ Pagal Sprendimo 2015/1585 39 konstatuojamąją dalį *BNetzA* turi užtikrinti, kad:

perdavimo sistemos [tinklo] operatoriai neatidėliotinų sandorių rinkoje parduotų elektros energiją, už kurią pagal taikomas taisykles <...> mokami supirkimo tarifai,

perdavimo sistemos [tinklo] operatoriai EEG papildomą mokestį tinkamai apskaičiuotų, nustatytų ir paskelbtų,

perdavimo sistemos [tinklo] operatoriai tinkamai surinktų EEG papildomą mokestį iš elektros energijos tiekėjų,

supirkimo tarifas ir išmokas tinklo operatoriai tinkamai surinktų iš perdavimo sistemos [tinklo] operatorių.
<...>“